

SLOVENSKI GLASNIK.

Cena polletna
1 gld. 35 kr.

Lepoznansko-podučen list.

Po pošti
1 gld. 50 kr.

Odgovorni vrednik in izdajatelj: **Anton Janežič.**

Št. 3.

V Celovcu 1. marca 1862.

VIII. zv.

Pesme.

(Zložil Gr. Krek.)

Na boj.

Oj kviško, junaci! že tromba doni,
V kervavo nas bitvo dolžnost zdaj budi;
Le hitro, Slovani, od tukaj naprej,
Naprej do nezvestih, sovražnih nam mej.

Podajmo si k zvezi veselo roké,
Saj bije nam v persih vsem vneto sercé,
Sercé, ki je zvesto zmir bilo le nji,
Ki vragov ne straši se in ne boji.

Nalijmo še čaše, da vince blišči,
Da v udih junških nam kri oživi,
Napijmo zdaj materi Slavi serčno,
Obljubi ljubezen ji vsakdo zvestó.

Spet čuje se tromba, mogočno doni,
In v bitvo kervavo nas kliče, budi;
Hitimo, hitimo od todi naprej,
Naprej do nezvestih, sovražnih nam mej.

V mraku.

Ko večerni mrak nastane,
Vse mirú se zveseli,
V meni pa se serčne rane,
Skrivna žalost spet zbudi.

Zdi se mi, da pomiluje
Roža me, ki je gojim,

Čutim, da z menoj žaluje,
Ker zmir toliko terpim.

In zakaj bi ne tožila,
Saj gojim jo tak ljubo,
Ak me smert bo pokosila,
Stregel ji nihče ne bo.

Miloserčni zdravnik.

(Konec.)

IV.

Spodobi se, da se koj ali vsaj naslednji dan gospej Bravnovi, ali kakor se sama imenuje Niemovski, osebno za poslano darilo zahvalim; pa ves zbehan ne vem, kaj bi storil; več časa preide, preden sklenem, kaj naj storim!

Tretji dan se ji mislim pismeno zahvaliti, kar pa zopet kmalo overžem. Tega ne, tako ravnati ne gré pravičnemu in poštenemu človeku. In če se prigodba na zadnje vendar le na dobro reši, tedaj se mi saj ne bo treba sramovati očitanja; če se pa resnica skaže, pa bom pomnil, s kom sem se pečal. Saj stoji na perstanu napis: „Vid dostikrat goljufa!“ Ali ne goljufa tudi tukaj? Pa naj bo, kakor hoče, vstanem in se napravim k Bravnovim. — Blizo hiše prišed se zavzamem viditi, da je osuta z zijalostjo derhaljo, ktera se deloma vedčna po oknih ozira, deloma pa v pred vežnimi vratmi stoječo policijsko stražo zijá, ter se skupoma pogovarja.

„Policaji so hotli nekega gospoda v luknjo vtakniti, ki je tukaj stanoval, piše se kakor pravijo „Bravn“.

„So ga li hotli? Pa ga morda niso dobili?“

„Menim, da ne. Taki tiči se ne vsedajo radi na limance; gnjezdo je prazno, že pretečeno noč so odleteli. Policija stikuje po zapuščenih listih in enaki šari, pa menda figo dobí.“

Tako je vendar res, kakor sta hišni gospodar in njegova žena blela!

Kakor se sploh v malih mestih godí, pleše se tudi tukaj. Že tedne in tedne se od Bravnovega pobega govori; kar so jezične babure od njega čelestale, res je groza. Eni ga černijo s ponarejenci denarjev, drugi pravijo, da je ubežnik galejnik, in zopet drugi govoré, da je velik tolovaj. Ker se je po celem mestu govorica raznesla, čivkali so jo skorej bi rekel tudi vrabci po strehah. Da sem k temu strašnemu človeku zahajal, postal sem zastran tega jaz prav mikaven, posebno ženstvo me je vedno popraševalo, kaj o Bravnovih vem. In ta govorica me je po celem mestu tako priporočila, da dokaj opravił dobim.

Kake tri nedelje po ti prigodbi dobim iz „Havra“ pismo, ki se glasi tako le:

Dragi gospod dohtar!

Ker mislim ravno Evropo zapustiti in v svobodnih državah severne Amerike si pribežališča iskati, pošiljam Vam, spoštovani gospod,

tole pismo za slovo. Posebne okoliščine so nas morale neutegama A. zapustiti, da nismo še časa imeli pri Vas posloviti se. Zato se poslavljamo danes. Vem, kako naglo prosti meščani — enake soderge nikjer ne manjka — človeka obsodijo, kateri se le kolikaj s policijo skavs. Dobro vém, koliko sta nek šivar in rokovičar čez me debelih laž splela. Malo ljudoznanstva, prijateljstva, kakor tudi malo pameti in previdnosti bi mogel imeti, če bi hotel svoje prosto življenje krivemu razlaganju nasproti zagovarjati. Vi, gospod dohtar, ste me gotovo dovolj poznali in ne boste verjeli ljudem, ki me obrekujejo in psovajo; tem več sem prepričan, da se boste za moje poštenje po svoji moči poganjali, za kar se Vam naprej zahvaljujem.

Iz Amerike Vam bom vse natanko pisal. Iz naznanil, ki jih Vam bom pošiljal, prepričali se bote, da sem, čeravno nisem prost vseh zmot, vreden čislave spoštovanih ljudi. Moja žena Vas jako jako spoštuje in Vas serčno pozdravlja. Ona bi Vam bila sama pisala, ko bi le ne bila nekoliko bolehnna od strahu in težav, ki jih je poslednje dni prestala. — Mala Jelica poprašuje pogostoma po Vas; pozdravlja in poljubljuje Vas. Ni mi treba dalje v misel jemati, s kakošnim srcem jaz in gospa od dobrotnika, rešitelja in milosrčnega prijatla v sili govoriva. Razun tega tudi veste, s kakošno hvaležnostjo in ljubeznijo smo Vam udani.

Z Bogom, dragi dohtar! serčno Vas pozdravlja

Vaš

Robert Niemovski.

Nekaj dni potem me tukajšna policija pred se pokliče in me pritiska na zapisnik povedati, kar od Niemovskega vem. Najbolj me pa stiska in napenja, da jej povem, s čem se je ukvarjal, dokler je bil v A., s kakošno tovaršijo se je pečal in kam jo je potegnil? — Na vse vprašanja sem odgovoril precej natanko; le vprašanja, kam jo je pobrisal in kje biva sedaj, nisem iskreno razložil; rekel sem le, da ne vem.

Izpraševavni policijski komisar me ostro pogleda in pravi: „Saj ste dobili včeraj pismo s poštnim napisom „Havre;“ ali ni prišlo od Niemovskega?“

To vprašanje me res precej osupne, da švajcarski policaji svoje dolžnosti tako verlo in natanko opravljajo. Ker pa nisem hotel naravnost ne lagati ne resnice povedati, kar bi bilo znalo Niemovskega v kako zadrego pripraviti, omenil sem le, da je pismo od nekega prijatla, katerega ime pa zamolčim.

„Že vemo,“ mi pravi, „kar smo hotli vediti, tukaj je peró, podpišite zapisnik.“

In brez vsega besedovanja ga podpišem in odidem.

Tako je bil konec zaslišbe in izpraševanja.

V.

Od zdaj pričakujem od mesca do mesca pisem iz Amerike, pa le zastonj. Ne pretekó samo mesci, temveč leta, preden sem le količkej od Niemovskovih zvedil, da sem še tako na tanko na uho vlekel. Med tem časom sem se v Cirihi preselil, kjer sem na velikih medicinskih šolah službo zdravilstva prevzel. V ti službi sem bil z mnogoverstnim delom tako obložen, da večkrat nisem vedil, kje mi glava stoji in pri tem sem skor popolnoma Niemovskega pozabil.

Leto 1848 nastopi. Bilo je na vse plati jako jako nadložno. Ko pridem nekega večera mesca avgusta ravno iz šole, poda mi streže pisemce, ki ga je, kakor pravi, strežnik iz gostivnice „k jezeru“ prinesel. Nič si nisem družega mislil, kakor da me kdo h kakemu bolniku kliče. List razpečatim, ter najdem k svojemu največjemu začudenju podpis „Jenny Niemovska“. Piše mi:

Predragi gospod dohtar!

Akoravno je že blizo deset let, kar ne vemo eden od družega, vendar mislim, da se še spominjate one družine, ktera Vam je še vedno veliko hvale dolžna. Zato se pa derznem Vas poprositi, da me obiščete v tukajšni gostivnici k jezeru, kamor sem se pred eno uro pripeljala. Kaj več ustmeno.

Da ste mi zdravi. Vas željno pričakuje

Vaša

ponižna

V Cirihi 18. avgusta 1848.

Jenny Niemovska.

List prebravši se urno napravim in grem v imenovano gostivnico. Vrtar je že vedel, da imam priti, in ko ga v veži poprašam, če so gospa domá, pa mi pravi: „Vi ste gotovo dohtar M.“. Gospa vas željno pričakuje in vas prosi, naravnost k nji iti. V drugem nadstropji stanuje v sobi Nr. 16; na desni roki gori je soba.“

Ko pred omenjeno sobo dospem in za zvonec prijeti hočem, pride mi deklica naproti, ki sem jo hišno mislil.

„So tukaj gospa Niemovska?“ jo pobaram.

„Tukaj notri so, le notri stopite, željno vas že pričakujejo.“

Gospa moj govor zaslišati, priteče mi naprot, ter mi vrata odpre. Znešena, lepa gospa stoji pred mano, za njo pa deklice okoli enajst let staro. „Ah gospod dohtar, veselí me, vas po dolgem času spet enkrat viditi!“

S temi besedami mi roko podá, in me v sobo pelje, kjer se mi velí vvesti.

„Vidiš Jelica,“ reče hčerki svoji, „to so oni dohtar, od katerih smo tolikrat govorili, ki so te otroka še tako radi pestovali, in nam toliko dobrega storili; pridi in pozdravi jih.“

Deklice se mi približa in mi po šegi angleški roko poljubi.

Jaz jo poljubim pa na čelo. Dekelce je bilo priljudno, zgovorno in zalo, z eno besedo: vsa mati. Moj pogled se ozira in išče še ene osebe. In gospa Niemovska koj ugane, po kom se oziram, ter pravi: „Gospod dohtar, ni ga tukaj mojega moža“ in zdihne globoko, „le z Jelico sem tukaj sama. Bog vé, če ga bomo še kedaj vidili. Od kraja vam hočem vse povedati, kaj in kako, le poslušajte: Pred tremi tedni smo zopet v Evropo prišli, kjer nas ni bilo že deset let. V Homburgu, kjer smo se le malo časa mudili, ločili smo se eden od drugega. Moj mož jo potegne v Pariz, da bi s svojimi poprejšnjimi tovaršj in prijatli v zvezo stopil; meni je pa svetoval, da se z Jelico v Švajco podam, kjer se ni tako berzo punta bati. Sklenila sem bila tedaj na Badensko priti in v argavskem kantonu ostati, da bi se v ondašnjih toplicah kopala, posebno pa blizo miloserčnega prijatla bila“. — Na to mi zopet roka poda, da bi ji z besedo in djanjem v tej in oni reči svete dajal. — „Zanašala sem se vedno, čeravno nisem toliko časa kaj slišala od vas, da vas še živih najdem, in da ste mi še vedno tako prijazni, kakor ste mi bili pred 10 leti. Iz Badenskega sem vam mislila pisemce pisati in naznaniti, kje stanujem, pa želja me je gnala vas osebno viditi, zato vam pisala nisem. Pri neki gospej iz Arave, ki se je v badenskih toplicah kopala, zvedila sem, da ste v Cirihi pre-stavljeni. Danes zjutraj sem po pošti odrinila, in se popoldne lesem pripeljala; vse drugo veste pa sami.

Med tem, ko mi je gospa Niemovska zgodovino razlagala, sem jo pazno ogledoval. V desetih letih, kar je videl nisem, premenila se ni veliko, čeravno je bila takrat dvajset let stara. Nje rože v obličji se mi pozdevalo žlahneje, rast imenitnejša, gibanje priserčnije, z eno besedo: nežnost njena je sedaj do verha dokipela. Skušnjo tukaj poterjujem, od ktere sem se že drugej prepričal, da blage gospe vedno čedne ostanejo; kolikor jim starost natorne krasote odvzame, jim jo pa um nadomesti. — Zato so pa tudi možje zdravega uma, ki po razumnih krasotah segajo, od ženstva bolj obrajtani, kakor od mladine. In terdim, da žena, če je in živi, kakor bi imela, čedna je tudi še v sivi starosti.

„Gospod dohtar! vi pa že predeleč segate, nikar se nam tako ne prikupovajte. Tudi jez sem se v desetih letih močno premenila in postarala, če me ravno drugač sodite!“

„Priliko imam ravno zdaj najlepšo, mila gospa, se vam zato pokloniti; pa naj bo, jaz sicer nisem prijatelj praznih poklonov. Vi ste kakor previdim zdravi, in to je za me prijatla in zdravnika najvažniša reč, in me v sercu veselí.“

Kakor vidim, ste še zmeram, kakor ste bili, miloserčni dohtar. — Jez sem pa bolj samoljubna, kakor ženstvo sploh, ker le od sebe govorim. — Naj pride versta tudi zdaj na vas, in povejte mi, kako ste se imeli teh deset let, kar se vidili nismo. Gotovo imate polno torbo mikavnih pripovedi, ki me jih zvediti jako mika; odprite jo in povejte mi: Ste li oženjeni, koliko imate družine, težko da ste še samec?

Povem ji ob kratkem, kako se mi je minulih deset let godilo in okoliščine, kdaj sem se v Cirihi preselil in zdravniški profesor postal. Kar pa poslednje vprašanje zadeva, naravnost ji povem, da so bile do zdaj le učenosti moje neveste. Ali si bom in kedaj družico zbral, to razodene prihodnja osoda.

„Kako je pa vendar le, da nam niste celi čas kar čerkice pisali?“

„Kako sem vam hotel pisati, ker nisem vedil kam?“ — Kakor sem iz pogovora zvedil, pisal mi je bil gospod Niemoovski spervi iz Njujorka, potlej pa iz Baltimora, pa mi ni nobeno pismo prišlo v roke.

Dalji pogovor nama je okratil natak, ki je prišel mizo za večerjo pogrinjat. „Dohtar!“ mi Niemovska na to reče, nocoj ostanete pri večerji, po večerji bova govorila še dalje, povedati vam imam še dokaj.“

Ostanem pri večerji in potem ko se Jelica v bližnji sobi v posteljo spravi, jame mi gospa prigodbo svojega moža pripovedovati, ki ti jo, dragi bravec, tukaj ob kratkem povem.

VI.

Robert Niemoovski je bil sin poljskega žlahtnika, v vojniški šoli v Varšavi izrejen ravno takrat, ko se je punt na Poljskem pod velikim knezom Konstantinom 29. dan listopada 1830 vnel. Niemoovski je bil med mladimi zarotniki eden najserčniših. Ko se je boj z Rusi prišel, stopi v topništvo in kmali je bil baterijski viši predstojnik, pogumno se je vedel pri več priložnostih, posebno pa pri Ostrolenki in Varšavi. In potem ko so Rusi Varšavo z naskokom premagali, umaknil se je z Bemom in drugimi zakletniki na Prajsovsko; s Prajsovskega gre pa na Angleško, kjer je dobil službo, da je v nekem zavodu matematiko učil, pri drugih gosposkih družinah pa mnogoverstne druge nauke. Na tem potu je prišel tudi v hišo Karola žl. G—, kjer je njegovega sina v vojaščini podučeval in ob enem se tudi s sestro svojega učenca, mlado gospodično Jenny, soznanil. Kmalu se je prijaznost in ljubezen med njo in priljudnim Poljakom vnela in ju v Gretna Green *) na šotlanski meji k zakonski zvezi pripeljala. Zastonj se je nje ošabni oče poganjal, da bi svojo hčerko spet v pest dobil; pa mladi parček si je vedel že popred vodo na svoj mlin napeljati in zalezovavcu o pravem času pete odtegniti. S potnim listom, na ime Bravn izdanim, ki si ga je Niemoovski pred svojim pobegom preskerbel, prehodil je s svojo mlado ženo veliko

*) Gretna (Grujtnaj) Green, vas v Šotlandii v dumfrizni knežii, glasovita zastran sem pobeognjenih in tukaj poročenih zaljubljenecv. Pis.

dežel. V Milanu, kjer sta precej dolgo ostala, je mati Jelico povila. In po porodu jame mati tako bolehati, da so ji zvedeni zdravniki homburške toplice nasvetovali. Tje jo Niemovski s svojo mlado gospo urno pobere. Ravno takrat je bil v Homburgu tudi njegov stric enacega imena, in tudi begún politiški, od kterega ni bilo nobene pridne slišati; svoje traparije je na druge nedolžne tako dolgo znal zvrčati, dokler se je sum nanj obrnil, da jih je sam uganjal, da so ga s popisnimi listi iskati jeli. Ker je bil pa po popisnem listu nekoliko gospodu Niemskomu podoben in oženjen, mislil je marsikdo po imenu, da sta oba en mož, zato jo je pa Bravn nagloma iz Homburga pocedil, tem bolj pa, ker ga je zlatar za denar napenjal, in ker mu ga ne dá, mu žuga, da ga ovadi in za poljskega zarotnika policiji izda. In res kmali potem dobi od gosposke ukaz, naj v treh dneh mesto zapusti. Homburg zapustivši pride v Basel in od tukaj v Aravo, kjer sem se bil ž njim in gospo njegovo na zdravniškem potu soznalil.

Da pa zvedó bravci „Glasnikovi“, zakaj ga je policija morala Homburg zapustiti, moram še to le naznaniti: Niemovski je bil, dokler se je na Angleškem deržal, eden najbolj vnetih budivcev tiste stranke, ktera si je vedno prizadevala, Poljce k novi prekuciji in puntu obuditi. Ravno tak je ostal tudi pozneje v zvezi z glavarji puntarske derhali; njegova žena pa ni tega nikakor čislala, prosila ga je neprenehoma, naj se temu nevarnemu poganjanju odpové, in le za se in družinico svojo živi. Pa vse zastonj. Njegov stric je vedil za vse njegovo politično ravnanje; zato pa tudi njegova ovada ni bila brez vspeha.

Niemovskova žena je mogla tudi dovelj drugih težav prenesti. O begu iz hiše svojega očeta je vse pobrala, kar je imela zlatnine in srebernine, denarja in denarne vrednosti. Pa čeravno je bilo premoženje njeño obilo, je vendar le prenatlo poteklo, in tem hitreje, ker nje mož od doma skoraj ničesar ni imel. In ker tudi nje prošnje, v kterih je očeta odpuščanja prosila, da bi jo z denarjem podpiral, uslišane bile niso, prišla sta sčasoma v hude denarne zadrege. Ravno takrat sta bila v naj huji sili, ko sem ju spoznal. Bila sta svojo zlatnino in srebernino deloma poprodala, deloma pa zastavila, celo zakonske perstane. In gospa Niemovska mi je odkritoserčno obstala, da je mislila, ko so bili v najhuji sili, že obupati, kar bi se bilo morda tudi zgodilo, da ni od mene pomoči dobila.

Ravno ta dan, ko sem gospo Niemovskovo objokano naletel, bila je pismo z Angleškega dobila, po kterem je zvedila, da jej je oče za mertudom umrl. Žalost in tolažba jo ob enem prevzamete! — Pa kmali se prevedrí, ker zvé, da ji očetova dedšina prikrajšana ne bo. S pismom vred je dobila tudi precej gotovega denarja, da je mogla meni posojenih 300 frankov verniti.

Zapoved, da sežima Niemovski zasačiti, bila je od rusovskega vladarstva, ki je bilo na sled prišlo jako nevarnemu načertu poljskega punta, na načert, v kterega je bil Niemovski, kakor terdovraten za-

rotnik, tudi zapleten. In ko on omenjeno zapoved o pravem času zvé, ni čakal, da bi bili prišli policaji po-nj in ga v luknjo vtaknili, ampak jo je še ponoči z gospo in Jelico iz Arave pobral, in jo je bil, ko so ga na domu iskali, že čez mejo popihal. Iz Havra gre na Angleško. Gospa njegova dobí svoj neokrajšani del dedine po očetovi smrti. In ko sta popolnoma svoje opravila v red spravila, vdarita jo v Ameriko, kjer si blizu Baltimora velik grad kupita in Niemovski se poprime s posebnim veseljem kmetijstva.

Sanjarii oživljenja poljske dežele se odpove in politične prekucije v nemar pusti. Zdaj še le nastopijo srečni dnevi za Jenny Niemovsko. Iz Baltimora mi pišeta in me vabita se v Ameriko preseliti; pa ne tega ne unega pisma iz Njujorka ne dobim, in ker od mene odgovora ne dobita, ne pišeta mi dalje.

Leto 1848 nastopi in ž njim se prebudé razne politične strasti, ki so v Niemovskovem oserčji še zmiram tlele. On se nadja, da je tudi napočila za poljsko deželo zaželjena samostojnost. Zato ga nima ostanka v Ameriki več. Vkljub vsem prošnjam in ugovorom svoje gospé proda posestvo in se verne v Evropo nazaj. Komaj pride na evropejsko zemljo, stopi s svojimi starimi političnimi rogovileži, namreč z Bemom in veliko drugimi, v puntarsko zvezo. Razni razglasi ga kličejo v Pariz, gospo svojo z Jelico pošlje pa v Švajco, misleč, da bo ondi najbolj v miru prihodnjih dogodb pričakovala.

Povest gospé N. mi je že predolgo terpela, rajtal sem jo od nje pobrati, pa me ni pustila.

„Prav po volji mi je,“ pravi, „da se enkrat popolnoma izgovorim, kar se do zdaj s tako odkritoserčnostjo proti nobenemu nisem. Toda ga pa tudi ne poznam človeka, do ktereга bi toliko zaupanja imela, kakor do vas. Še celo moj mož mi napravi veliko žalosti, ker vidim, da me tako zvesto ne ljubi, kakor jaz njega; zakaj ko bi on zvesto ženo ljubil, gotovo bi je v tem nevarnem času same ne popuščal in bi se v nevarnost ne podajal. Mene in svoje Jelice morda nikdar več vidil ne bo. Serce me boli, bojim se za-nj, da se ma ne pripetí kaj hudega“.

Tolažim jo, kar morem in pravim, da se mu nič hudega ne zgodi, dokler ostane v Parizu, ter se priporočim in odidem.

Drugi dan jo spremljam po Cirihi in v okolici njegovi, da jo ogleda in tretji dan se verne na Badensko, od kodar mi večkrat pisati obljubi.

VII.

Da se dostikrat rado zgodi, česar se človek najbolj bojí, pripe-tilo se je tudi Niemovskovi gospej. Nje mož se dá pregovoriti, gre z Bemom iz Pariza na Dunaj, in se spustí v boj zoper postavno vlado. Na neki barikadi pred aulo ga doletí kroglica iz serežanove puške.

Bem, tovarš njegov, srečno pete odnese in nekoliko verstic piše njegovi zapuščeni vdovi na Badensko. Ona pa meni svojo bridko žalost naznani. Na to se napravim in grem na Badensko prežalostne gospe tolažit. — Pa tudi najhuja žalost s časom pojenja. — Ravno tako tudi tukaj. 1. dan listopada 1849 stoji presrečen zakonski par z dvanajstletno gospodično pred veliko gostivnico v Cirihi pred vpreženo kočijo, v katero je hišna zadnja škatljo prinesla.

„Mislim, da je vse v redu,“ reče gospod, čverst mož, okoli 35 let star, „le stopimo noter“.

Pri teh besedah dá mož ženi roko, in jo pelje v kočijo, za njo gre Jelica in potem pa gospod. Postiljon zatrobí, konja potegneta in kočija zderdrá iz pred oči prijaznemu gostinčarju. Morda ti ne bo treba praviti, dragi bravec, imen gospoda in gospe, ktera sta bila včeraj poročena, danes se pa peljeta po idilski Švajci od mesta do mesta, dokler šolski prazniki še terpé, in se mediciniške šole ne pričnejo, in gospod dohtar M. zopet učiti začne. J. Kosmač.

Priložaj sedanjega časa.

(Spisal P. Ladislav.)

V slovenščini imamo za sedanji čas dva priložaja. Eden ima končnico č (oč, joč, eč), drugi ima e (é, aje). Mik lošič (III. §. 322.) je pokazal, da so razne oblike enega naklona in da imata oba priložaja podlago v staroslovenščini. Znano je tudi, da je starosl. $ur = \check{c}$ in naš $\acute{e}$ je $= a$, ki včasí namestuje u (Mikl. asl. §. 134); in ker rabi sedanja slovenščina v prilogih razun nominativa skoz in skoz staroslovensko sestavljeno obliko — definite Form — mesti nominalne (Met. p. 194. cf. Mikl. III. §. 316.), podoba je nekako, da se naslanja raba našega priložaja s končnico č na taisti način. Kdaj pa imamo pisati oč, joč, eč in kdaj é, aje, to določiti gre oblikoslovju, poskusiti hočemo tu le, se li dá ali ne najti syntaktični razloček teh dveh oblik. Vidili bomo, da imajo nekteri priložaji obedve obliki, toda v raznem pomenu, nekteri pa le eno samo in scer ne iz pomanjkljivosti jezikove, ampak ker raba zahteva le eno obliko: kajti česar raba ne potrebuje, jezik ni izrazil.

Da nam bode razviden razloček med pomenom obeh oblik, poglejmo, kako rabi sedanja pisava priložaje ter si vzemimo v pregled stavke, ki imajo priložaje s končnicami e in č.

A. é, aje.

1) Naj nam bodo v prevdarek na priliko taki le stavki: Premišljevaje (dum cogitat) življenje svoje in poslednje reči, zasliši

ropot v prvi izbi. Navr. Zajec zmerja lesico zavolj tistih besedi, ki jih je memo gredé (praeteriens) slišal. Met. To govoré (ea dicens) nasloni svojo glavo na njegove junaške persi. Glasn. — Tu imamo v enem stavku dvoje djanje; glavno djanje se godi med drugim, ki je v priložaju in priložaj naznačuje le čas glavnega djanja, ker namreč pové, kdaj se je godilo glavno djanje. Tu vselej lahko pristaviš takrat — ko, med tem — ko. Ta priložaj imenujmo temporalni.

Primeri še te le: Potovaje (iter faciens) pride v veliko hosto in gredé po nji (silvam peragrans) najde sivo staro deklino pod germom, kjer spi. Še bolj je ranila Frideriku serce žalostna novica, da mu je umerl v ječi brat, ki je bil ž njim vred vjet, bojevaje se (in pugna) za njega. Toliko je upal Ludovik Frideriku, da mu je hotel, spravljaje se (arma illaturus) nad Pruse, izročiti vso moč. Ver. Begaje (in fuga) je prišel z nekim drugim imenitnim vojvodom v roke Albancom. Ver. Čez mestni prag stopaje (dum) izroča se Bogu. Cegn. Ženska gredé (in via) nitko slini in svedra. Nov. Ne zamerite, gredé (discedens) od vas, poprej gospó sem prašal. Ga nisem vidil, moj gospod, ne tje, ne les gredé (rediens). Kos. Prav mi je, reče košuta umiraje (agonizans), ker sem se nad svojo zavetnico pregrešila. Met. Končaje (dum perorat) roke dvigne in stisne dlan na dlan. Kos.

2) Drugačnega pomena je priložaj, ki naznanja djanje med glavnim djanjem, in ki služi le zato, da glavno djanje bolj naznači, n. pr.: Kako uro se pomenkovata pri bokalu, barantaje (negotiantes) in naročevaje si eden drugemu to in uno kupiti. Terd. Virgiljeve Ekloge je nekdo pikal govoré (his verbis): Dic mihi Damoeta etc. Ver. Sestradan volk vse kraje obleze živeža iskaje (quaerens). Met. Vstane, odpre škrinjo denarjev in začne metati po izbi zgoli cekine, govoré (clamans): Kakor meni danes idr. Ver. — Tudi tukaj imamo dvoje djanj, toda priložaj je le pridjan, da glavno djanje bolj opiše in pokaže ali njega namen, ali način, kako se godi, ali pa ga dalje izpelje ter pové, v čem glavno djanje obstoji in kaj se še vmes godi.

Taki stavki se dajo vselej razkrojiti na posamezne oddelke, n. pr.: volk oblazi vse kraje, da bi si živeža dobil; je napadal Ekloge s tem, da je djaj; sta se pomenkovala in njih govor je bil o barantanju; je metal cekine, in vmes je govoril to in to. Marjeta je pogledovala proti nebu, sama nevede zakaj, (pa ni vedla — ohne zu wissen warum).

Ta priložaj bi znali imenovati dodjavni priložaj (ergänzendes Particip.) ker dodene način, namen, namero, zapopadek glavnega djanja.

V to versto gredó stavki s priložaji, ki so kakor v teh: Voda se šumé (cum sonitu) razgerne pod njima. Nov. Sprehaja se po bregu pregledovaje (lustrans), ali je vse dobro popravljeno, po-

praševaje za to in uno, in ukazovaje brodnikom za drugi dan. Prašam Šimna, ali ima zdaj kako pravico, pa mi reče krohotaje se (stomachans): kako pa da! Nekteri so šli po svetu radovoljno preselovaje se iz vasi do vasi po raznih službah. Turki so po deželi razsajali sožigaje (igne vastantes), česar se je iskra lotila, pokončevaje in moré, kar se je le gibalo. Terd. Vse se poskrije in pozapre svoje hiše, čakaje (ut viderent), kaj bo iz tega. Vert. Ris zalezuje plen po mačje, mahaje po malem z repom (cauda ludens). Br. Pojé (canentes) gredó serčni vojaki nad sovražnika v boj. Nov. In zapre se grad škripaje. Za njim pritisne ljud kričaje (cum clamore), shodiša krog napolnovaje. Do neba brizgaje se megla kadi. In pride — vriskaje (exultans) ga truma ospé. Na peč kazaje v strašen plam sta rekla: Tega sva shranila. To čuje imeniten knez — smeje pristavi: Škoda res idr. Čuj! vihar donečih glasov bliža se vervraje. Kos.

K temu oddelku spadajo tudi tisti priložaji, ki kažejo telesne razmere ali pa dušne občutljeje osebe med djanjem — Zustand — n, p. Klečé je očeta za zamero in za odpušanje prosil. In še dolgo se pogovarjata za mizo sedé. Lenuh ležé je. Zdelan človek stojé spi. In tak molčé stojiva si nasprot. Krokodil na suhom počiva in leží zijaje. Že spet prirentači žena z zobmi škripaje. To so, mu odgovori lesica trepetaje, moje tri želje. Jokaje lesica kuri toži, kakošna se ji prigodila. In žena vsa ponižana je zdihovaje klicala idr. To premišljevaje zapustim ves otožen kerčmo. Tako je venel lepi Friderik žalovaje in kesaje se.

3) Dalje je versta priložajev, ki imajo v sebi vzrok glavnega djanja: „Vedé (cum sciret) da je za slov. jezikoznanstvo največ pomočkov v dvorni bukvarnici, zaprosi Kopitar službe v nji. Navr. Pečaje se (cum versaretur) vedno z jedrom našega naroda, je Vodnik spoznal, kaj mu priidi. Nov. Vidé (cum vidisset) kako je Hanibal oslabil rimsko vojsko, ni htel iti Fabij na ravnico. Preveč v svojo hrabrost upaje (cum confiderent) so se križovci neprevidno razkropili. Ver. Mehkužnost tak glas zaničevaje (cum repudiet) bi rada, da bi se ji vse vklanjal. Vert. Človek sili dalje in dalje, vedno hrepené (ker hrepeni) po višjem in višjem. Terd. Tak rekli ste, sirovi, brez prevdarka, skerbé (ker skerbite) le za sé in za meso svoje. Kos. Upaje sreči svoji in nadjaje se (ker je upal in se nadjal) pomoči, počne nepremagani junak spet sam vojskovati se. — Vsak tak priložaj lahko spremenimo v celotni stavek z besedico ker, ter naredimo iz enega stavka dva. Beseda ker ima ravno tak pomen, kakor v latinskem cum causale. Toraj tak priložaj po pravici imenovati smemo kausalni (vzročni) priložaj.

Mnogokrat pa nastopi v enacih stavkih absolutni infinitiv, posebno takrat rad, kader je priložaj ob enem temporalni in kausalni, pa vendar takošen, da temporalni pomen bolj prevaguje. Ta infinitiv se slo-

venskemu jeziku lepo pristije, n. pr.: Ptujec viditi (ko-ker vidi) nas otroke plahe, hitro reče: Ne bojte se me. Vem, da je moral gospoda smertni strah prepadati, viditi (ko-ker je vidil) da močna struga čolnič v smertni prepad naglo žene. Žabe te silne naprave ugledati (ko-ker), se močno prestrašijo. To slišati (ko-ker) se vzdigne turški paša še to leto. Nov.

4) Imamo priložajev, ki zapopadajo to, s čemur se godi glavno djanje, kakor so ti le: Kobilice skušajo plavaje (natando) se rešiti. Z rožički tipaje čutijo nekteri merčesi. Kuretnina po zimi nima priložnosti, da bi zemljo razkopaje in razgrebaje po živalski piči stikovala. Nov. Srečno dete, kteremu so mati, pa tudi prvi učeniki lepo govoré (pronuntiando) in vmes pripovedovaje (narrando) dopovedali, kako treba lepo pripovedovati. Le slišaje in poslušaje (audiendo) se vadimo lepo govoriti. Prebiraje (legendo) dobre spise in jih glasno govoré (recitando) na pamet si pripravljamo pisavo. Ver. Učilo se je čisto po nemški slovnici ne razlagaje (explicando) samo nalagaje. Terd. Oznani ljudstvu Fridolin žvenkljaje glasno ta spomin. Kos. — V tacih stavkih naznanja priložaj djanje, s kterim se glavno djanje doverši. Če rečem, na priliko: Prestavljaje se bodo učenci misliti naučili, je prestavljaje pripomoček k cilju, kakor bi rekel s prestavljanjem, s tem da prestavljajo, se bodo misliti učili. In tak priložaj pomenja ravno to, kar latinski abl. gerund. instr. toraj tudi mi imenujmo to obliko instrumentalni priložaj. Kajti zvati ga gerundium bi bilo preobširno, ker le en oddelek latinskega gerundia obsega.

5) Še sta dva priložaja, ki jih ni lahko uverstiti za gotovo v ta ali uni red, ker imata v eni in isti obliki razne pomene, ta dva sta pa namreč hoté-nehoté in gledé.

a. Hoté-nehoté. Ako si vzamemo na premislik stavke, kakoršen je ta le: Eni služijo hoté ali nehoté Napoleonu (Nov.), denejo lahko ta priložaj ad Nr. 2. ker meri na dušni stan (Gemüthsstimmung) ter naznanja v kakošni razmeri duhá se godi glavno djanje. — Ali brati je večkrat stavkov, kot: Ime kobilice izrekši, mislimo nehoté na kobilu. Nehoté ostermi, ko zagleda mertvaško lice mladenča. Nov. Tu lakko spremenimo priložaj v celotni stavek ter rečemo: akoravno neče — pa vendar; etiamsi non —. Tu ti ima priložaj tak pomen, kakor v latinskem cum concessivum=während. Priložaj v tem pomenu bi znali imenovati, koncesivni priložaj.

b. Gledé ima včasí čisto adverbialni pomen in je = v oziru ter zahteva genitiv (Genit. der Berührung), postavim: Gledé (in Betreff) mlinskih pravic se bode deržati sedanjih zapovedi. — Včasí pa je nekako hypotetičnega pomena in se dá razvezati tako, da narediš stavek iz njega, n. pr. Gledé na majhen dobiček, bi se bil travnika rad tudi zastonj znebil, to je, ko bi gledal na dobiček, ki idr;

Gledé na dušne moči ima človek nektore zmožnosti tako doveršene, da nobena žival tako, to je, ako pogledamo na — vidimo da ima idr. — V tem zmislu naj bo to hypotetični priložaj; toda razun gledé menda ni družega nobenega, ker v slov. ni navada hyp. stavkov kerčiti, kakor tudi dobra latinska proza svojega si nikdar ne izpušča.

Kot rezultat iz te razdelitve naj nam bode tale :

a. Vsak stavek s priložajem na končnico *é, aje* ima zraven glavnega djanja še drugo djanje ali pa stanje (Zustand), ki je izobražen s priložajem, to je, dvoje djanje je v enem stavku.

b. Priložaj opisuje in naznačuje vselej le djanje, nikdar osebe ter pové kedaj — kako, v kakem stanji — zakaj — s čem — se godi glavno djanje.

c. Priložaj se ozko naslanja na glavno djanje in služi le k temu, da ga bolj opiše in napolni (vervollständigt), zato mu je vselej subordiniran, in za sé nima popolnega pomena.

d. Biti mora eden subjekt, eden čas, eden kraj.

e. Subjekt je vselej djaven (activ) in opravlja ob enem dvoje djanj ali pa eno iz vzroka — v stanji, ki ravno tisti čas bivata, zato imenujemo ta priložaj priložaj priložaj sedanjega časa tudi tistikrat, kader je govorjenje od preteklih reči, ker naznanjamo s tem le enočasnost (Gleichzeitigkeit).

f. Ta priložaj smemo rabiti le takrat, kader je subjekt glavnega stavka v nominativu, ker je djaven (thätig) za oba glagola.

g. Tu je vendar pomniti, da nastopi včasi mesti personalnega glagola neutralni (verba neutra) ter pomakne subjekt iz nominativa v kak drugi sklon. Ker pa subjekt ostane vendar le subjekt, in tak glagol pomen personalnega glagola ima, sklada (construirt) slovenščina po notranjem logičnem zaumenu ter rabi tudi tu prilož. sedan. časa, n. pr.: Poslušaje ga se mi zdi (= menim), da se mu mora verjeti. Prebira je kaj lepega v nemškem ali kakem drugem jeziku jih mika (= želijo) to na svoj jezik prestaviti. Terd.

Nepravilno je rabiti tak priložaj v stavkih, v katerih bi imela priložaj in finalni glagol razne subjekte, n. pr.: Pregledovaje okrog in okrog znani in neznani svet, me naenkrat iz mojega premišljevanja zbudijo debele kaplje dežja, t. j. ko sem pregledoval — so me kaplje zbudile.

Nepravilno je rabiti ta priložaj tam, kjer bi imeli opisovati osebo ali reč ne pa djanja, n. pr.: Hočejo nas li osrečiti z omikavnimi apostoli drugega omikanejšega naroda, je treba skrbeti, da se odpošljejo vedé jezik onega ljudstva, kamor nameravajo omiko nesti. — V tem stavku kaže vedé lastnost oseb — taki, ki vejo = vedeči. Tu mora biti ali adjektiv ali pa nanašavni stavek. — Ob steni stoji stara nizka omara, vsa s červi razjedena in nagibaje se na stran. — Tu je očitvidno reč opisana, ker je nagibaje zraven adjekt. razjedena, in kaže kakošnost omare.

Kar se pa tiče nazova (Benennung) tega naklona, ločiti je med pomenom in obliko. Metelko (p. 137) ga imenuje „gerundium“, toda to ime je preobširno in preozko; „gerundium“ je lastnija samo latinškega jezika, ki zaznamuje sklone glagolove, t. j. kader sklanja glagol kot ime (deutsch: Verbal-Substantiva); lat. gerund. gre po vseh sklonih, naš naklon s končnico é, aje, se pa vjema le z abl. gerund. instrum. toraj je ime „gerundium“ preobširno; in preozko je zato, ker obsega le en oddelek našega naklona s končnico é, aje, namreč Nro. 4. kajti kar je rečenega tam, izrazil bi Latinec s svojim Abl. gerund. ker je znano, da ona rabi Abl. gerund. le kot Abl. Instrum. ali pa s predlogi (praep.) a, ex, in, de. — Iz tega je razvidno, da ime „gerundium“ za nas ni, zato sem pa tudi pridjal zgoraj lat. pomen, da pokažem, da to ni vselej gerundium. — Miklošič (III. §. 322.) je izrekel, da je to particip. in ga imenuje „versteinertes Neutrum“ in to je v resnici starosl. particip. neutr. po obliki. Ker pa rabimo mi sedaj to obliko za particip za vse te tri spole in za vse tri števila, določiti nam je le še to, kako naj bi imenovali ta particip v syntaktičnem obziru. Jaz menim, ker namestuje celi stavek ter ima ravno tisti pomen, kot latinski „Participium verbale“ (das Particip als Verbale), smeli bi ga pač nazivati „Priložaj glagolnega pomena“ ali „glagolni priložaj,“ k razločku adjektivnega priložaja.

(Konec prihodnjič.)

O mavrici ali božjem stolcu.

(Spisal Dav. Terstenjak.)

Ako pogledamo, kako mavrica z neba pohaja in se na zemljo opira, lahko zapopademo, zakaj je bila starodavnemu svetu veznica med bogovi in ljudmi. V Genesi (I. Mos. IX, 13) je mavrica znamenje božje zaveze z Noahom in njegovimi nasledniki, in starodavni Gerki imeli so jo za poslanico bogov in znanivko njih volje. Tako jo pošilja (Ilias 2, 786.) Zen k Trojancem, k Hektoru (11, 186), k Thetidi v morje (24, 77); ona prinaša molitve Ahilejeve v palačo vetrov (23, 201); zato se veli Iris po Welckeru (Griech. Götterl. I. 690) od ἱρῶν, reči, napovedati: napovedovavka, po Pollu (Etymolog. Forsch. I, 218) iz korenike i s priliklino: ra, toraj: ido ča, po Döderleinu (Hom. Gloss 2, 72) od εἶμα „der Himmelsgang, den die Botin macht“.

Tudi pri starih Indih se mavrica veli: devajas panthas=Deorum pons — bogov pot (Weber, Indische Studien 396). Po Ovidju (Metamorph. I, 270) stopa Jupiter po mavrici z neba na zemljo. Enako predstavo tudi nahajamo pri Slovenih, ker mavrico imenujejo božji

stolec, ako ni to vzeto iz kerščanskega vidokroga, ker na bizantinskih in sredovečnih miniaturah vidimo Krista kot sodnika sveta na božjem stolcu sedečega ali pa z mavrico obdanega. Ker ima podoba loka, veli se pri Korošcih tudi: božji lok, nebeški lok, pri Litevcih: kilpinnis dangas — lok nebeški in ravno tako jo imenujejo Finci: Taivancari, t. j. nebeški lok. Tudi pri Litevcih je mavrica poslanica bogov, in kot tako jo imenujejo: Linksmine, to je: vesela, od liksmas, vesel, vergnügt, linksminti, trösten (Mieleke, Littth. Wörterb. s. v.) Pri Letih pa se veli: uro rykste; *) Lufruthe, zračna šiba, tudi: warra waksne, silna bukev, der gewaltige Buchbaum. Bukev je pri Litevcih in Letih podoba zračnega neba, kakor pri Nemcih jesen Yggdrasil (Gylfag. 17). Ena korenina tega jesena sega v nebesa, pravijo nordiske povesti, in do njega se prihaja po mostu Bifrostu, to je: po božjem loku (obširniše pri Mannhardt: Germ. Myth. 543 itd.) Skandinavci toraj nebeški lok imenujejo Bifrost-most, primeri indiško: devajas panthas, Deorum pons. Znamenovanje lok za mavrico rabilo je tudi starim Indom, ki so jo imenovali mavrico: Idra dhanus, Indrov lok, Indra judha, Indrovo orodje, ker so mislili, da Indra, bog groma in bliska, svoje strele s silnim lokom izstrelja, in po dokončanem boju se ljudem kot lok nebeški prikazuje (Bohlen, das alte Indien II, 273.)

S tim lokom suši Indra iz neba kapajoči dež (Ardžunas Rückkehr VII, 12). Tudi Slovenci pripovedajo, da drevo, trava, mesto itd. v katero se mavrica opre, posuši se do čistega.

Indi božji stolec tudi imenujejo Gandiva, in pravijo, da ga morski bogovi v svojih valovih hranijo. V slovanskem basenstvu nahajamo mythično vodno bitje Gudelka, katero bi se vtegnilo vjemati z imenom Gandiva.

Veli se še pri Slovencih mavrica: doga, pri Hervatih: duga, dugača. Nekteri jezikoslovci so ime izpeljevali iz dôga, duga, Fassdaube, ktera ima loku slično podobo, vendar je zoper to izpeljavo več pomislikov, rajši primerjam: doga, duga litev: dangus nebo, sansk. danh za dangh, lucere, litev: deginti, splendere, slov. degnoti, aufleuchten, toraj dôga, duga, dugača = svetleča prikazen.

Ni še dognano, kaj bi pomenjala beseda mavra, mavrica, kakor se na Kranjskem lok nebeški, božji stolec veli. Učeni Kuhn je mislil na besedo mavra, črna krava. in je primerjal nižezemsko poznamovanje za mavrico: „Kaupat“ = Kuhpfad. On razlaga to poznamovanje tako le: Stari arjanski narodi so si rodovitne dežonosne megle mislili kot dojivne krave, koze itd. Kedar so bile krave podojene, to je, ko so se megle dežja znebile, nastopa lepo vreme (glej obširniše Kuhn die Namen der Milchstrasse v II. zvezku

*) ura v litevščini pomenja: Luft, primeri slov. hudournik, Sturmwind.

njegove: Zeitschrift für vergl. Sprachf. 1853 in pa Mannhardt Germ. Myth. str. 63 in 391). Vendar še ni izpričano, da je beseda mavra = črna krava. Jaz še ponujam koreniko mar, ruski mariti, glühen, toraj: marva = žareča prikazen, in mavra je vtegnilo nastati po prestavi glasnika v pred r, primeri: kavra, kavrač. Tudi se sme misliti na sansk. koreniko murv, ligare, maurvi, nervus arcuum, die Bogen-sehne. Slovenske narodne povesti pravijo, da bo drugi dan zopet deževalo, kedar se mavra prikaže, ker mavra, prê, vodo, ki je z neba padla, sopet popiva in požira, ali pa se v reke in morje opiji in jo srebaje napeljuje nazaj v oblake; zato se na Kranjskem po Dalmatinu tudi veli; pijavka, na Štajarskem pa: požerč.

Po Dalmatinu (Register k sv. pismu) se mavra pri bezjaških Hervatih tudi veli donda. V slovenščini pomenja donda, dunda, močno ploščato in sisato deklusino, primeri česk. dundati, säugen goth. daddjan, säugen, starovisokonemšk: dutto, toraj donda pijavka, požerč — sisajoča.

Razun pojmov tukaj navedenih še nahajamo pojme pasa pri poznavanju mavre, donde, doge.

Tako se po Dalmatinu pri Hervatih veli trakuča, od trak, Band, Streifen, pri ogerskih Slovencih v gjurski škofiji: kanica, primeri serbsk. kanica, Gürtel, Schärpe, pri Litevcih: Laumes justa, to je: Laume pas. Laume je bila litevska boginja nebeške vlage Bajesl. Kalend. 164).

Ime kanica bi jaz izpeljeval iz sansk. kan, splendere, kanaka, zlato, kaninaka, devica; toraj kaninaka iz kan, splendere, kakor devica, divica iz div, splendere. Poznavovanje za pas je vtegnilo nastati po bliščeči tvarini, iz ktere je pri Slovanih pas večidel narejen.

Tukaj sopet nagodimo na prikazen, da kaninaka ne pomenja samo dekleta, device, tudi punčico, v pomenu dvojnem: Mädchen in pa Augapfel, primeri še gerško: Iris, mavra, in pa: Regenbogenhaut im Auge.

Iris se tudi veli rod lelje z sladkodišočim korenem; iris germanica = Schwertlilie, slovanski in serbsk. perunika v znamenje, da je ta lelja tudi v slovanskem mythu bila v zavezi s častjem boga groma in bliska Peruna, kakor Iris z častjem Zenovim.

O dogi Serbi mislijo, da more spol tistega, kateri pod božjim lokom stoji ali skoz sijo stopi, spremeniti. **) Ta vera opominja na sta-

*) Hervati še imajo besedo poga za mavro. Pomen ni znan.

**) Litevske povesti pripovedajo, da je najviše božanstvo Pramžimas iz povodni rešenemu človečjemu paru, ktera zavoljo starosti nista imela več upanja, naslednikov dobiti, in sta prav žalostna bila, komu hi dala svoje blago za vžitek in svoje trupla za pokop — poslal mavrico Linksmine = tolažiteljco, razveseliteljco, naj njima svetuje črez kosti zemlje skočiti. Iz njunih devet skokov je nastalo devet parov — prededov deveterih litevskih plemen. (Glej Narbutt Dzieje starożytne narodu Litewskiego, Wilna 1838, I, 2.)

roarjansko predstavo, da je segalo drevo sveta, iz katerega dajo mythične povesti prva človeka priti, v nebesa, iz katerih mavra izhaja. Na Koroškem pripovedajo: če veržeš klobuk čez božji lok, pade ti z zlatom napolnjen nazaj. Pravijo tudi Slovenci, da se tam, kjer se mavra opré, najde zlata skledčka.

Ena noč na Kumu.

(Konec.)

Nebo je bilo jasno, zrak miren in topel, le v koščatih visocih bukvah je včasih zašumelo listje. Pesmi, ki so se razlegale od sosednih ognjev, bile so večidel pobožne; romarji, moški in ženske, vsi v praznični obleki, stali so ali sedeli okoli ognja, vse je pa rudečil nemirni plamen. Zakaj ne znam malati, mislil sem si sam pri sebi! Predmet je gotovo vreden mojsterske roke.

Prijatelj je ostal pri ognju, jaz sem se pa sprehajal po kotlu od ognja do ognja. Na tem potu pridem spet v kuhinjski tabor; vse kavarne — sit venia verbo — bile so napolnjene in mnogo gostov je čakalo in prežalo na vsako izpraznjeno mestice. Okoli žganjarja se je pa zbral kolobar bolj postarnih mož, vsi so ga pokali iz kratkih pipic in se razgovarjali od nekdanih dobrih časov, ko je bil funt mesa po grošu, vino pa toliko da ne zastonj.

„Ko bi žganjčca ne bilo, ne vem kako bi prebil“ povzame star mož, ki se je v dve gubi držal. „To vem, da bi trava že davnej po meni rastle. Ta kapljica še nekako veže dušo in telo, saj drugo je vse vkup, da se Bogu smili.“

„Ali to je pa tudi roba, da ji ni kmalo para. Not iz Gorice sem ga sam prinesel. Celi Kumski svet ga ne premore takega. Jurček iz Rateč naj se le skrije s svojim smerdljivcem.“ Natoči si ga malo kupico in ga serkne. „No, kaj pa ti praviš, Tine?“

„Jaz pa pravim, vino je le vino. Včasih ne rečem, da bi ga na tešče ne izpil en požirek, ali več pa tudi ne. Ljudje, ki tudi niso na glavo padli, pa pravijo, da je strup, ki poprej ali poznej človeka konča.“

„To je gola resnica, da ga nihče od nas do sodnega dneva ne bo pil. Če bi bil to strup, kdaj bi me bili že červi snedli! To si gotovo od gospod kaplana slišal. Kaj misliš, saj mi tudi nismo, kar si bodi. Mešiček, kaj pa ti na to praviš?“

„Kaj bom rekel? Petdeset let ga že serkam od svojega dvajsetega leta, pa sem prišel danes na sveti Kum in, če je božja volja, nisem zadnjikrat. Le ne vem, kaj imajo mladi gospodje toliko proti

žganju. Ranjki svibenški gospod, Bog jim daj dobro, so pa vse drugač govorili. Sli smo na zajce, tri ure sva stala na preži, ali hlapca s torbo ni bilo od nobene strani. Gospod so jeli že pešati. Ponudim jim mojo čutarico, od konca so se branili, ali ko sva okoli poldne prišla k družini, bila je čutarica prazna, in ne bom lagal, ako rečem, da sem je sam komaj polovico izpil. Od tistega dne gospod niso mogli prehvaliti žgane kapljice, posebno za v gore. Se ve, da preveč nobene reči ni dobro."

Žganjar natoči Mešičku in mu migne, češ, le pij! ta je zastonj, ker si me tako lepo zagovarjal. Tudi drugi možje so poterdili Mešičkove besede in večina parlamenta je bila na žganjarjevi strani.

Kavarne so se bile nekoliko izpraznile, pri eni mizi dobim dva znanca, ki sta čakala na kavo. Žena je bila kaj postrežljiva, tudi mene je toliko časa vabila, da sem se udal, posebno ker je obljubila, da ga bo posebej skuhala in da bo kupico poprej oprala. Iz tega bi človek lahko sodil, da so ljudje nesnažni, ali to ni tako. Treba je vediti, da vode na Kumu ni, in uro daleč, kakor so mi pripovedovali jo morajo vkreber nositi. Ko izpijem, plačam ter se vernem k prijatlu. Ko grem memo sosednega ognja, pride od druge strani majhen, lepo rejen mož srednje starosti, za njim hiti drugi z obezано glavo.

"Dober večer, ali bolje dobro jutro", nagovori prvi mož družino. "Bog ga daj!" odgovoré mu.

"Hudo je, če človek nima kaj jesti, še huje je pa, če ima, pa ne more; to vsak in vsaka vé, ki so ga ali ki so jo kdaj zobje boleli. Toraj iz čeljusti vse škerbine in votline, zdaj le imate zlato priliko, da znabiti ne bo kmalo take. Ko bi mignil, vergel ga bom iz čeljusti in prav nič ne bo bolelo. Pet in dvajset sem jih nocoj že pometal, pa ne eden še lica skremžil ni, ali res, da ne bom lagal, eno deklice je malo zaevililo, pa je bilo koj dobro. Če meni ne verjamete, pa tega le vprašajte, ravno kar sem mu potrebil tri zastarane kočnike. — Mož z obezано glavo vse poterdi in vedno z glavo prikimuje. — Še povedati mi ni treba, kateri da je, jaz ga bom sam našel. To rečem, vsak se bo kesal, kdor bo šel jutri z bolnim zobom domu, da mu bo znabiti celo leto nagajal. Zdaj je pa taka priložnost, da nikoli take in samo en groš veljá."

Od konca ni nihče imel bolnega zobú, ali ker je tako sladko govoriti znal, jele so babe glave stikati in med sabo šepetati. Zdaj si vzame neka ženska korajžo in reče: "Jaz imam enega gnjilega, pa zdaj me že dolgo ne boli. Ženska to komaj izgovori, že je on s kleščami pri rokah in res, ko bi trenil, potegnil ga je iz čeljusti. Žena se je malo nakremžila, pa se je kmalo spet nasmejala. "Šmentaj, ta je bil pa hud", reče klešman in ogleduje zob pri ognju, "tri korenine ima in kako so zakrivljene". Vsi so ogledovali in občudovali zob in ker so vidili, da je mož res pripraven, dobili so ljudje korajžo. Eden za drugim so mu molili čeljusti in kot bi orehe hrustal, leteli

so zobje iz ust. Enemu možu je izruval dva, eni ženi celo tri. Ko je vse opravil, spravil je zaslužene groše in se poslovil rekoč: „Srečno! če bomo živi in zdravi, ob letu se spet vidimo.“ Tako je šel od ognja do ognja. Mož si je zaslužil lepe krajcarje.

Ko pridem k našemu ognju nazaj, so se možje živo razgovarjali o novem vinskem davku, ki je bil ravno pred nekoliko tedni oglašen. Jaz nisem sicer vsega razumel, kar so možje govorili o vinstvu, ali to vem, da marsiktera ostra beseda je letela na gospode, ki so ta davek izmislili. Ko bi se bili gospodje poprej posvetovali z zvedenimi možmi, znabiti bi ne bili brali po časopisih, kako so se ljudje posebno na Štajarskem ustavljali temu davku, da so morali vojaki krotiti razdražene gornike. Pri nas bi bila menda ravno taka, ko bi vlada sama ne bila po nekterih krajih odložila tega davka.

Možje so bili ravno v naj boljem pogovoru, kar stojita dva žandarja in eden berič, ki je imel pa gosposko sukno, med nami. „Kdo vam je dal pravico tu kuriti? zareži prvi žandar v spačeni slovenščini na mladega kmeta, ki je ravno svojo pipico pri ognju prižigal. Mladi mož se je tako prestrašil, da mu je pipica iz rok v ogenj padla in ne besede ni vedil odgovoriti. Cela družina je umolknila in nihče se ni upal čerhniti. Žandar še enkrat zagermi na prestrašenega kmeta in buti s puško ob bukovo korenino, da je po celi bukvi votlo zadonelo. Zdaj si vendar prederzne star mož pregovoriti: „Ne zamerite, gospodje! Dovoljenja za ogenj res nimamo, ali kar je božja pot na sveti Kum, je tudi navada, da se romarji, ki nimajo kam pod streho, grejejo po noči pri ognjih. Škoda se tudi ne godi. Starega lesa, ki bi sicer sognjil, povsod dosti leži, in ognji so vsi na kraju gozda, tako da za les ni nobene nevarnosti. Jaz sicer nisem zakuril, ali če je prepovedano, naj bi gospodje na prižnici oznanili in ljudje bi se vedili ravnati.“

„Kako se pišeš?“ se zadere žandar nad našim zagovornikom, „in od kod si?“ Mož se enmalo obotavlja, ali žandar še ostreje zarožni; mož mu pové in žandar vse zapiše v svojo listnico. „Ti si mi porok, da bo ogenj zjutraj pogašen in da ne bo več žive iskre v pepelu.“

Moj prijatelj je hotel nekaj zagovarjati, ali žandar ga popraša za legitimacijo; k sreči jo je imel pri sebi in je molčal. — Ko so žandarji odšli, ustalo je mnogo kmetov in šlo od ognja; kar jih je ostalo, bili so tihi.

Med tem se je približevalo jutro, v zvoniku so neprenehoma zvonili, skor vsacih pet minut je udaril zvon desetkrat in prav neredno, ne vem, kaj je pomenilo to bengljanje. Zdaj sva se tudi mi dva poslovila od male družine, ki je še ostala pri ognju, in sva šla na verh k cerkvi, da bi vidila solnčni vzhod. Dolgo sva čakala, da se je jelo obzorje rumeniti in rudečiti in na zadnje je izplavalo sonce za polovico večje, nego se nam vidi po dnevi. Nizko po dolinah je ležala

gosta siva megla, da bi človek lahko mislil, da je jezero. Skor dve uri sva sedela na ploščati skali in sva gledala po dolenskih in štajarskih gorah in po savski dolini. Čez dalje živeje je prihajalo v kotlu, kavarne so bile spet prenapolnjene, vse je mergolelo, kot v mravljišču in po stezah so od vseh strani še prihajali novi romarji k prvi službi božji.

Tudi naju so gnale želodceve sile v kuhinjski tabor in to naravnost v veliki „Hotel“. Ali tu sva morala dolgo čakati, da je na naju versta prišla. „Hotel“ je bil v sredi po dolgem pregrajen. Unkraj pregraje je bilo ognjišče in vinski sod, takraj je bila pa dolga ozka klop, na kateri so morali gosti čakati. Na gornji strani se je rezalo in delilo kuhano meso, in ko so naj bližnji dobili, kar so plačali, morali so se prec umakniti unim, ki so za njimi sedeli. Tudi mi dva se usedevala na to dolgo klop nasproti egiptovskim loncem. Kakor so sprednji gosti s kosom mesa v roci odhajali, pomikovala sva se midva naprej in drugi so spet zasedli naji mesta. Tako je šlo vse v najlepšem redu.

Meso, ki sva ga midva dobila, bilo je terdo in žilavo, da skor ni bilo za jesti, ali kaj češ, pomagaj si, če si moreš. Mi dva sva se tolažila z narodno pesmico:

Lisica, lisjak

Sta pila tobak;

Tobaka ni b'lo,

Sta pila vodó.

Ali še bolj kot ta pesmica naju je tolažila misel, da naju opoldne v Šentjurskem farovžu čaka dobro kosilo.

Med tem je prišel čas službe božje, koja se, kakor sem kmali od konca povedal, pod milim nebom opravlja. Po prvem delu maše je bila prav lepa pridiga od svetih gorá.

O Kumska vila! daj mojemu slabemu peresu moč, da spodobno predstavim bravcem svojim dva junaka, ki vem, da sta se oba rodila na podnožju tvojih gorá.

Komaj je gospod pridigar stopil s prižnice, spravi se nanjo šest oseb — si lahko misliš, da ni majhina — ena ženska in pet moških. Štiri so imeli muzikalno orodje, na tem sem spoznal, da so godci; peti brez orodja je bil velikan in še zelo debel. On se je postavil spred, kot bi hotel pridigovati, toda je molčal, da je prišla njegova ura. Zdaj mašnik spet pristopi in godci eno urežejo. Ko so prenehali, potrese se celi kotel, velikan je začel peti in prav sam od svete Neže. Mi dva sva vsaj 200 korakov od prižnice stala, pa sva vsako besedo razumela, glas je bil pa tak, da se je zemlja tresla, se vé, da je možu pot curkoma s čela tekla.

Ko je en stavek izpel, obrisal si je potno lice in godci so jeli gosti. Zdaj sem imel priložnost družega junaka spoznati. Kapelmajster so bili oče z basom, ali bas jim ni dal toliko truda, kot godec s frulo. Frular ni bil več mlad, ali je imel veliko preveč umetniškega ognja in fantazije, toraj ga je moral oče bas vedno z očmi krotiti. Ko so

uni trije že odrezali akord, imel je on še polno frulo in polne usta naj lepših figur in ko bi očeta basa ne bilo, igral bi bil sam znabiti pozno do večera. Ko pa ugleda očeta, ki mu z obervmi miga in žuga, preplaši se in spusti vse glasove v tako čudnih kadencah, da človek ne vé, ali je to vrisk navdušene in prevzetne umetniške duše ali je zdihlej zamorjenega genija. Včasih sred igre se spozabi, pa zarezgeta in poskoči, kot mladi konj, ki še vojníc ne pozna. „Extremm auftollen und jucheen“, te besede nekega pesničona, podajajo se našemu frularju, kot bi bile njemu pomerjene.

Kumski pevec! posebno pa ti frular! vaji ne bom pozabil, dokler mi bo živ spomin.

Po končani službi božji, spustiva se v dol. Romarji, ki grejo s sv. Kuma, imajo navado petdeset korakov ali koj pod cerkvijo poklekniti, se proti cerkvi obrniti in moliti. Novinci, ki gredo pervikrat na Kum, pa zasajajo blizo verha male drevesca ali veje, ktere so si v dolini odrezali. Da si ravno smo šli vedno z brega navdol, bilo je nam vendar strašno vroče, ker je bila velika soparica. Kmaló so se jeli tudi sivi oblaki zbirati in ravno so jele perve debele kaplje padati, ko sva stopila o poldne pod streho gostoljubnega šentjurskega župnika.

Bojmir.

(Konec.)

V.

Kako Metulum se Avgustu brani.

Prešern.

Hrabri Metuljčanov rod svoboden do
zadnjega diha.

Koseski.

Živeje od nekđaj je bilo zdaj Metuljsko mesto; vse hitro sem ter tje teka, vsak ima svoje delo. Za brambo se vozijo na ozidje velike mašine in drugo orodje, ki so jim ga Rimljani v Ogleju prepustili; kamenja in družih priprav za zidanje je povsodi nakopičeno; strele in pušice se kujejo in drugo orožje v kovačnicah Metuljskih; noč in dan ne praznujejo; vse se pripravlja za dolgo terdo oblego. Bolj boječi pošiljajo žene in otroke iz mesta na varniše kraje. Bojmir je čedalje resnejši, ostreji in zamišljen bolj ko po navadi. Vidi prihodnost svojega naroda in zjoka se mu domoljubno plemenito serce; strašna rimska vojna, ki se vsaki dan pomnožuje, kaže mu preočitno, kaj žuga svobodnemu domu.

Že se je približal Oktavian mestu in blizo njega terden tabor postavil. Nemirni duh njegov ni mogel dolgo čakati, da dobi v roke zadnje zavetje svobode. Naskoči mesto, pa zastonj se preliva kri njegovih vojščakov, junaško odbijejo Metuljčani prvi naval; pogumniše jim utriplje serce, zvezdica novega upa jim je zasijala.

Pa Julijev sinovec ne jenja, saj ve, kako je stric njegov delal in hoče tudi on po njegovih stopinjah stopati. Nasipe so začeli zidati in visoke stolpe, obdali so mestno ozidje z drugim ozidjem, ne-trudno so delali noč in dan, tako je velela terda volja Oktavianova.

Ko so bila dela že doveršena, plane neko viharo noč Bojmir z metuljskimi junaki iz mesta, zažge rimske nasipe in stolpe in z groznim krikom napadejo rimske vojake. Vname se strašen boj; mečev in ščitov rožljanje se je čudno vjemalo z vriskom vojaškim in burjinim piskom. Japodi sekajo ko bi bili besni, Rimec pada za Rimcem. Ogenj se je polastil med bojem vsega nasipa in razdeval veliki trud rimske vojske.

Zdaj se umakne Bojmirova truma spet v mesto, ker je dosegla, kar je hotla; Bojmira pa so nesti morali. Črna kri mu je brizgljala iz desne strani; kri poneha počasi, zamašili so globoko rano. Neizrečena žalost je tergala serce tovaršem, grenko terpljenje se jim je bralo na obrazu, nemi so nesli bledega junaka, svojega ljubljenca in vsega naroda skozi mestne ulice proti hiši starešinski.

Starešina in Ljubomila jim že prideta naproti in ko Bojmira Ljubomila zagleda, zaplače na ves glas, in se verže nanj, poljubovaje mu blede obraz. Zdihovati in plakati ne neha, in od presilnega joka omedli in se zgrudi. Serce je tergal vsem nazočim obupni jok nesrečne device.

Ljubomilo in Bojmira spravijo v postelj. Tri deklice čujejo pri njej, trije vojaki ostanejo pri njem, da mu strežejo, ko se zbudi iz omedlivce; starešina pa poroči, naj se mestni in vojaški poglavarji o jutranjem svitu zberó v mestni hiši in jih razpusti. Sam pa gre k Bojmiru, ki še zmirom kot merlič leži, odklene mu čelado in oklep in s pomočjo vojakov sleče vso vojniško opravo in ogleda globoko rano, ki mu jo je naredilo silno kopje. Izmiije mu jo z vodo, kakor je vedil in znal, mu rano obezal, in potlej vso drago noč pri njem čul.

Govor sivolasega starešina drugo jutro je navdušil vse vojniške poglavarje, braniti se do zadnjega dihljeja. Prostake so poglavarji nagovorili, da so se jim oči zablisketale kot grozovitim zmajem: „Hrabri vojaki, ta zemlja je rodila vas in vaše očete, domovina je gojila vas v čisti sapici, in svoboda je krepila vas z verlim srcem. Na svetu ni za vas lepše zemlje od te, ne domovine dražje od te in svoboda vam nikjer drugej ne cvete na svetu, kakor le tu v sveti domovini. Krepka vam je roka, oko sokolovo in serce, vam za svobodno domovino plameče. Milosti in zvestobe pri Rimcu ne najdete,

dvorezni meč je njegov strupeni jezik. Poveljnik vaš Bojmir naj vam bo izgled; zdaj leži in britke bolečine terpi za domovino in svobodo, naj hrabriši svojega roda; on je izročil poveljstvo sivemu starešinu Metuljskemu, on vam je sedaj glava, njemu skazujte pokorščino. Izročam vam, dragi vojščaki, še povelje in željo vašega ranjenega kneza: Raji vidi, da plameče morje postane sveto mesto Metuljsko, naj se pokoplje v goreči zemlji in pogine v razdjanju blage domovine, nego da bi se Rimljan košatil v njegovi hiši in posmehoval se svetim starim šegam!"

In ogenj domoljubni se je vsim vžgal in ljuto sovraštvo do Rimljanov vnelo v krepkih persih; razšli so se s sklepom, se ne udati nikoli ošabnemu ptujcu.

Rimljani se zopet bližajo ozidju, pa tma jeklenih mož jih pozdravi. V divji nevolji napenjajo strelonosne loke, in zveneči tuli rožljajo, polni kaljenih pušic. Odgnale so strele prederznega sovražnika, da je osramočen bežal od ozidja. Pa strašni Oktavian se ne utruji, pošlje druge in čverstejše in jim da drugo orožje v roke. Ovni stenolomi so se zaganjali v terdne zidove, da se je rušil kos za kosom; prihrumeli bi bili v mesto, pa hrabri Metuljski rod nov nasip napravi, ki je terdnejši od prejšnega zidu; ti so branili napadajočemu sovražniku, ti so zidali, vse je delalo in donašalo kamenja, lesa in drugega orodja in srečno se je ubranilo mesto.

Pa Rimljan ne opeša, in sozida dva nasipa proti novemu zidu, dalje napravi od teh nasipov proti zidu tri mostove. Da bi se moč metuljskih junakov razdelila, pošlje Oktavian na drugo stran mesta trumo vojščakov, da bi tudi tam napadali mesto; drugim četam pa veli po mostéh v mesto poskušati. On sam je gledal z visocega lesenega stolpa zunaj mesta, kako se obnašajo njegovi vojščaki in kaj počno sovražniki v mestu. Kmaló so bili Rimljani čez most in se sprimejo z Japodi; verlo se branijo meščani; štiti in meči zvenčé; tje in sem, na desno, na levo mahajo junaki, da rudeča kri brizga in se zverne marsikdo tu in tam; drugi meščani pa jesenove bate in dolge droge poprimejo, se uprejo ž njimi v most, dvignejo in spodnesó ga, da se zgrudi z vsemi vojaki, ki so bili na njem, in pocepalí so v globoki jarek. Marsikomu se je ločila duša od trupla, marsikomu so se rebra polomila; le malo kdo je zdrav pete odnesel. Metuljčani pa so zakukali, da so veselega vriska odmevale bližnje gore!

Taka je bila tudi z drugim in tretjim mostom. Pa grozoviti duh Oktavianov ne miruje; novi četerti most da stesati; pa ne upa se nanj nobeden rimskih vojakov. V divji jezi se serdi mladi triumvir, opominja, žuga, obeta; zastonj je bilo vse, nobeden ne gre na most.

Še nekaj poskusi in ni mu spodletelo. V silni jezi popade in izterga bližnjemu vojščaku štít, in skoči sam na most, za njim pa prvi stotniki Agrippa, Hieron in Lucij in tekó proti sovražniku. Rudečica oblije obraze vojščakom in sram jih je bilo, vojvoda v toliki

nevarnosti samega puščati in se zaženo za njim na most. Pa tako velike sile in peze ni mogel most držati, zgrudi se sam, in Oktavian in vsi vojaki popadajo v globoki jarek. Le malo jih je odneslo življenje in tudi triumvir z ranjeno nogo jo je komaj unesel strelam japonskim.

Ta čas je Bojmira zdravila njegova Ljubomila. — Ko so možje silni boj bojevali, morala je gledati, kako se bijejo in paziti, kdo da premaguje in njemu vse povedati. Vesele novice so mu vidno pospeševale zdravje, žalostne so mu pa serce tergale in objokoval je svojo nemoč, ker ni mogel pomagati domovini. Ko je nekoliko okreval, sprehajal se je po vertu, na predrago Ljubomilo se opiraje. Dišeče pomladanje sapice so mu pihljale, cvetice in drevesa mu hlad in radost šumljale, pa nad vse mu je Ljubomilina goreča ljubezen serce celila, nje sladki govor lice in čelo vedril, njena poterpežljiva marljivost in prizadeva mu nemoč in bolezen manjšala in zdravje boljšala.

Neki dan je Bojmira z vso močjo gnalo na boj; le Ljubomila je še zadržala slabega junaka in rekla mu besede, ki so mu serce globoko presunile: „Predragi, kam te žene tvoje serce? Glej, kako strašno razsaja Agrippa! Saj se mu naši junaki še hrabro zoperstavljajo. Vsedi se, truden si in bolehen, preživa domišljija ti je začela že blede lice žariti v silni vročini.“

„Ljubomila! nikar ne skerbi preveč zame. Še te ljubim, kakor sem te ljubil, ko sem prvič danico tvojega očesa in zarjo tvojega lica zagledal! Pa še druga ljubezen gospodari moje serce, ljubezen do domovine, mojih dedov drage očetvine, katero ljubim nad svitlo solnce! Vse popustim rad, vsega veselja in vse radosti življenja se znebim, in če bi bilo treba, Ljubomila, zapustil bi tudi tebe, da le domovini pomagam in jo rešim iz pogube, ki ji protí!“

„Oj nikar, Bojmir, ne zapuščaj svoje neveste. Že vidim v duhu, kako grozoviti Oktavian mori in razdeva sveto mesto in mene revno sužnjo odpelje. — Lastna hrabrost te bo pogubila, da ne boš gledal več zlate solnčne luči.“ In v britki serčni tesnobi oklene se Bojmira in ga skoraj plašna poljubi na temno čelo.

Bojmir se jej izvije rekoč: „Vsevedni bogovi poznajo to serce, da zvesto za te bije; pa domovine, drage domovine ne zapustim. Sicer mi pravi nekaj, da bo zastoj ves moj trud, da se tudi jaz pokopljem in tudi ti v prahu razdjanega mesta. Prišel bo dan, da pogine sveto mesto Metuljsko in hrabri njegov narod v požaru rimske pohlepnosti. Pa dolžnost, sveta dolžnost me veže: umreti in poginiti z domovino vred.“

Govor ga je utrudil in žareč ogenj se mu je vnel na bledem licu; merzel znoj mu čelo rosí; naslonjen na nevesto, se poda v poslopje, da se spočije.

VI.

Manj strašna noč jo v černe zemlje krili,
Kot so pod svitlim soncom sužni dnevi.

Prešern.

Moč rimska je naraščala vsaki dan; truma za trumo se je pridruževala Oktavianovi vojski, da je strah spreletaval serca jeklenim Metuljčanom. Veseli vriski so se množili po noči in po dnevu, obilno gostili so se vojaki Oktavianovi, da bi poveljem njegovim bolj poslušni postali. Pa ni še omagal pogum meščanom, njih persi so vedile ceniti zlati sad svobode; ta jim je bila draža od življenja. Prosto jadrati v lahkem čolniciu po sinji morski planjavi, ali v svetih gozdih poditi plašno zverjad, to jim je bilo veselje.

Svobodno gibanje jim je krepilo hrabre ude; solnce, ki jim je svetilo iz oči preljubih žen, vlivalo jim je moč, braniti jih oskrnjevanja nasladnih rimskih hotivcev.

Ko so se neki dan Metuljčani sopet iz mesta zagnali, zajeli so Rimljani v terdem boju veljavnega Japoda. Oktavian ga da pred se poklicati v šotor, kamor so se zbirali poveljniki rimske vojne.

Ko ga pripeljejo v šotor, stopi Oktavian k njemu, mu odveže spone in reče: „Prost si; tako hrabrih bojevavcev časti tudi Rimec; dosti naših je poslala pod zemljo tvoja junaška desnica, kot ranjeni ris si boj bojeval, in pobijal naše vojščake — pa vse to zlo, ki ga je našim vojščakom prinesla tvoja balta, odpušcam, da spoznaš, da pri Rimljanu je milost. Pa zadržavati želji plemenitega tvojega serca nič nočem, dovoljeno ti je, ali nazaj med tovarše iti v mesto, ki bo v kratkem v mojih rokah, ali pa stopiti med moje prijatle tu; mislim, da dolgo zbirati ne pripušča zdrava pamet.“

„Mogočni gospodar, raji umreti kot služiti sovražniku domovine, in ker mi je na voljo dano, grem nazaj in branim do zadnjega dihljeja sveto svobodo in drago domovino; še nas je in moč ne peša v naših udih.“

Komaj izgovori, stopi v šotor vojak: „Kmalo bodo tukaj, v lepem redu se vidi iz gozda iti vseh šest tisuč pešcov in zadi se peljejo tudi velike mašine.“

Oktavian mu migne, da odide.

Junače Metuljski, reče vojvoda, „glej tu zopet je prišel poročnik naznanjat mi prihod novih trum; kmalo se zberó in osujejo mesto. Tudi imam naznanila, da v malo dneh jih še več dobim iz daljne Italije. Tudi pregledaš v tabru lahko vojakov mojih krepost in število, in svojim someščanom odkriješ, s kakimi vojščaki se bojujejo; tudi vidiš lahko, da je življenje veselo v rimskem tabru; naj zadnjemu nič ne pomanjkuje; to kaže veseli obraz in radostno vriskanje. Ali ne

bi bilo zame in za vas bolje, da se pogodimo; malo posadko postavim v mesto in plačujete peščico davkov; pravice vam pustim, le pokorni bodite rimskemu orlu. Če vam je všeč, naznanite mi, da pogodbo še bolj natanko vravnamo. Srečno!" — Reče in odide.

Japoda sedaj vojvodi osujejo, mu prigovarjajo, skazujejo dobičke, mu dajejo spoznati, da bo Oktavian ceniti vedil njegovo djanje, da ga bo vzel med perve svoje vojvode, manjkalo mu ne bode nič. Vojska bo šla dalje in obogatil se bo lahko. Peljejo ga še po tabru in na zadnje mu čilega belca dajo, in oddirjal je proti mestu. Čudno mu je rojilo po glavi, priljudnost in zgovornost rimska ste ga oslepile in mu možgane zmešale, iskre oči mu je soparna omotica otemnila. Še le ko je iz tabra prišel, lože je dihal, in počasi dalje korakal.

Vse pa, kar se je v tabru godilo pred njegovimi očmi, izmislila je vse zvita glava triumvirova, da bi ukanil junaka, ki zna le meč sukati in kopja vihteti, pa mu ni znana dvojezičnost in premetenost rimska in sladki strup njih obljub.

Komaj so obezali rane v poslednjem boju ranjenim, pripravljali so se Metuljčani že na drugi zagon iz terdnjave. Hrabri vojščaki so bili že zbrani, kar prikoraka na belcu vojak iz rimskega tabora, bled in temnih oči; vrata so se odperle in obdala ga je precej množica vojščakov, ki je čedalje bolj naraščala, ker se je tudi družega ljudstva nagnetito krog njega.

„Kaj nisi bil že v pestéh rimskih? Kako si pete odnesel Samojlo?“ ga praša eden berž.

„Kako si jim ubežal?“ praša drugi, in prašanja in hruma ni bilo konca, da nobenemu odgovoriti ni mogel.

Na to stopi starešina k njemu, ki ni daleč od tu na zidu razlagal vojščakom pot, po kateri se imajo po noči oberniti, da brez suma sovražne čete napadejo. Vse umolkne. Prijazno poda roko Samojlu: „Slišali smo, da so te vjeli po hrabri brambi, kako si pa ušel? Povej nam, radovedni smo.“

Povedal je vse, kar se je prigodilo, kar je Oktavian govoril, kar je vidil v taboru; vse pa je preživa domišljija preresno naslikala, veliki lastni strah je tudi nekoliko dodal in še druge ostrušil, glava mu je bila še vroča in zmedena od nakupičenih besed zgovorljivih sovražnikov.

Ko sliši vse to modri starešina, pokliče hitro starega zvedenega ogleduha in popraša visocega suhega moža: „Si li kaj zvedil, je res ali ne, da dobi nocoj še Oktavian šest tisuč vojakov na pomoč?“

Gladkega jezika odgovori krepki mož: „Sinoč smo zadnjikrat na berzih konjih blizo in daleč obhajali, pa nič nismo zasledili, ta je bila gotovo v šotoru Oktavianovem gladko spletena, pa premalo zmedena.“

„Nocoj moraš sopet iti, vzemi najlepše konje in ljudi, kolikor se ti treba zdi, da ogledaš, ali je kaj resnice na tem, kar je govoril Samojlo.“

„Se smeš zanesti name, opraviš po moči.“

„Jutri zgodaj nam poveš v mestni hiši, kar zveš. Srečno!“ reče starašina in pokliče še ta večer može Metuljske v zbor, da bi se posvetovali, kaj in kako bi se vresničila beseda Samojlova.

Ravno je mila luna po nebesnem azuru čarobne žarke razlivala in v svetem miru trudna narava počivat se spravljala, ko se je zbirala mala četica mož pred vrati Metuljskimi. Skočijo vsi na čile konje in oddirjajo, kot bi se v diru z viharjem meriti hotli. Kmaló so zginili izpred oči. Po dva so se razšli na vse štiri vetrove; vodja sam in še trije drugi so se na stran proti zahodu obrnili; mestne straže so slišale nekaj trenutkov odmev konjskih kopit, pa sopet je postalo vse tiho.

Rano pred solčnim vzhodom se je zbral mestni zbor Metuljski; tuga, vedni boji in prečule noči so globoke brazde junakom v obrazih zorale. Tihi, neveseli so čakali nočnih poslancev. Kmaló stopita dva nočnih ogleduhov v zbor; rosa jutranja jima je obleko kot z diamanti nakrasila, lice jim je bilo blede in znoj jim je lil s čela: na vzhodni strani ni še nobenega znamenja o prihodu; v kočah ljudje mirno spavajo; ne vedó še nič o kakem prihodu.

Druga dva kmalo prideta in ravno tako naznanilo prineseta; hitro so prijahali tudi ostali ponočnjaki in nobeden še ni nič naznaniti vedil.

„Kje je vodja, da ga tako dolgo ni,“ praša starašina. Pa komaj reče, že se slišijo po ulicah Metuljskih kopita berzih konj, kakor bi jih veter nosil. V malo trenutkih je vodja in trije njegovi tovarši med zborniki. Ustrašili so se jih Metuljski junaki, zagledali so namreč vse okervljeno orožje, kervavo obleko in še lice so nektare kervne kaplje rosile. Vodja pa začne: Nič hudega ni, nekoliko smo zabredli med zaspance, ki so ravno pred ta dan prišli na pomoč; mahnili smo nad nje ko blisk in ravno tako hitro jo spet dalje zapektali. Kolikor se je spaziti dalo, je truma jako daleč na okrog razprosterta, na krajih precej oddaljenih so še berleli nočni ognji, in po tem gre soditi, kolika množica jih je.“

Ogleduhi odidejo, ko se jim je dovolilo in množica jih obsuje; vsak bi rad zvedel, je li res, kar je Samojlo včeraj naznanil. V kratkem je celo mesto vedilo, da so prišla iz daljnih dežel ljudstva na pomoč. Glas se je raznesel in povečšal vse, da je ljudstvo, ki se je že naveličalo dolge grozne oblege, začelo ugovarjati naredbam vojvodovim. Zbralo se je pred mestno hišo, in tirjalo s germečim glasom, da se mir stori z Rimom.

Po odhodu ogleduhov se je terdo besedovanje začelo; dosti jih je bilo, ki so pomirje s sovražnikom želeli, se ve da le, ako se prehode pogodbe ne tirjajo; druga stranka ni hotla nobene pogodbe, ampak do zadnjega dihleja boj bojevati z vragovi domovine. Dolgo je terpel zbor, naslednje so vendar le sklenili, da se je treba braniti

še nekoliko časa. Starašina potolaži množico pred mestno hišo in se poda na svoj dom h počitku.

Kmalo po njegovem odhodu prijaha poročnik iz sovražnega tabora v mesto. Cela množica ga osuje in ga pelje v mestno hišo, kjer je še bilo zbranih nekaj svetnikov. Množica pred mestno hišo je vedno naraščala in obupno klicala, naj se sklene mir z Rimljani: bolje jim je služiti, kot lakote konec vzeti. — Dolgo je terpelo v zbornici posvetovanje in pogajanje. Zvedilo se ni nič, kaj dela mestni svet brez starašina; dozdevalo se je pa vsakemu, da je bilo sklepano pomirje z Rimci. Na zadnje, ko je poslanec ves vesel odjahal v rimski tabor, zvedila se je in ko blisk razširila po mestu pogodba miru: rimska posadka pride na veliki grič mestni, mali ostane Japodom, mesto se sodi po svojih postavah in po starih pravicah, pa pet sto porokov se bo dalo v tabor rimski.

Da se je to zgodilo vse brez vedi Bôjmirove, se razume, samo po sebi; vedili so, da on tega nikoli ne bi pripustil.

Ko je bila pogodba uterjena, odperla so se vrata in rimska posadka korači počasi proti mestu. Ko so pa rimski pešci in konjiki vrata obsedli, terjali so najprej orožje Metuljsko v cesarjevem imenu. Meščani obledé, od jeze jim zaškripljejo zobje; razkačila in razserdila jih je dvojezičnost rimska. V tem hipu v svitli vojaški opravi se prikaže Bojmir, podoben groznemu kervoželjnemu bogu ljutih bojov, na zlati čeladi se mn igra večerno solnce, razžaljen ponos se mu zna na obličju in v očeh mu gori žareč plamen. Oberne se k meščanom in reče: „Ali verjamete sovražniku? Ali se smili jastrebu golobica? sužnjih dni pa jaz ne bom gledal in ne nosil jarma rimske ošabnosti. Kdor je mojih misli, naj se oboroži, sem naj pride; ne ostane drugega ko slavno umreti za domovino in svobodo.“

In zbirajo se možje in zbirajo se mladenči, lesketalo je orožje v zapadnem solncu in zadnjekrat poljubilo svobodne junake, marsikomu je solza v očéh zabliščela, slovo so eden od drugega jemali. Tu se oklene ljubeča žena možu okoli vrata; on poljubi še enkrat družico življenja in ljubo deco k slovesu. Prijatelj stiska prijatla na persi. Na zadnje pride Ljubomila, podobna visoci jeli na gori; zlato orožje jo krasi, nežna nedra krije svitlo zlato in vse drugo tudi v zlatu blišči; na ščitu je gorelo serce, in spodej napis: Gori in umri za domovino!

Strašno Ljubomila Bojmira zadnjikrat objame. Bojmir jo stisne na persi: Kmalo boš na večno moja! Oče, dragi oče! vzdihne Bojmir in objame starešina, ki je v slabi desnici sukal strašno balto, veselja in pobožnosti mu je obličje svetilo. Ljubomila poklekne pred njega: Ljubi stari oče, blagoslovi me! Starašina z resnobnim in slovesnim glasom govori: Ljuba moja hči, bila si mi milo veselje in ljuba tolažba v življenji; poznam, da si Bojmiru in meni enaka, ker te tu vidim. Naj te srečni duh milostno obvarje!“ Serčno poljubi hčer in se oberne in zgine med junaki.

Metuljčani se zgrinjajo v red in napadejo v silnem navalu Rimce; divja besnost jim je moč vlivala, da sta se sekala in morila naroda, ki nista nikoli miru poznala. Grozen je bil mečev brenket, kopja so se lomile in sičale so pušice, pernati buzdovan je terl glave in lomil kosti. Bojmir je sekal in moril, kot bi imel sto rok, Rimec za Rimcem je padal pod bojnim mečem; tudi draga Ljubomila je v burnem hrupu neznano moč dobila. Ni bilo več bojevanja, že je postalo nečloveško klanje; kot tema večerna se je množila sila sovražnikova in ubite vojščake z novimi nadomestovala. Kot divji levi numidiški so se bojevali Metuljčani, kri je tekla, kakor potoci; nobeden ni gledal na svoje življenje, le sovražnika je hotel poslati tje, kamor so že drugi šli; pa nemogoče je bilo neznani sili rimskih vojakov ustavljati se, počasi, korak za korakom so puščali Japodi zadnji kos zemlje rimskemu orožju.

Zarja je že zginila z neba in luči nebesne primigljale, tma je prosterla nad zemljo černo krilo, in vse objela s tiho grozo: kar se iz mestne hiše plamen prikaže in kmalo ogenj razdeva poslopje in svetilo daje boju; tudi drugej po vsem mestu so začele goreti hiše, da je v malem času ognjeno valovito morje se zaganjalo proti nebu.

Vse to je napravil grozoviti Bojmir. Ko vidi, da se visoki plamen s černo temo veličansko brati, še huje z očetovim mečem razsaja med sovražnimi verstami; Ljubomilo mu je že poljubil smertni bog in jo odpeljal na svoj dom, kamor žarko solnce nikdar ne sveti, kjer večna tema in vedna pozaba kraljujete. Le malo je še bojevavcev za svobodo in domovino; te pa je zajela sovražna vojna in jih sosekala do zadnjega. Potoki kervi so se valili po ulicah, trupla ubitih je pa ogenj dosegel; poderale so se v požaru hiše in v žerjavici pokopovale hrabri narod, ki je zginil od tega časa iz zgodovine narodov; raji se je pokončal, kot hlapčeval suženj ošabnemu ptujcu, ki mu je ljubo domovino, domačo besedo in domače šege vničiti hotel. Oktavian je gledal vse z visocega stolpa; ko je jenjal boj in le povsod plahitalo neizmerno ognjeno morje, stresla ga je silovita groza; obledel je in kmalo bi se bil zgrudil; omotica se je vlegla na njegove oči in nesti so ga morali vojaki v šotor, kjer je celo noč blede in v divjem nepokoju se vil po blazinah; strašne sanje so ga vznemirjale, jutranje solnce mu je še le mirno spanje v trudne ude vlilo.

Drugi dan je obsevalo solnce mrtvo pogorišče, plen je bil pokopan v pepelu in prahu svobodnega mesta — in Oktavian je precej z vso pa na pol manjšo vojsko odšel od strašnega kraja, zamišljen in nem; le enkrat je še pogledal na zadnje zavetje svobode in solza kesu se mu je uternila z očesa.

J. Vesnin.

Narodsko blago.

Pripovedka o smerti.

Bil je bogatin. Prišla je smert po-nj. Ker bi bil rad še živel, nagovarja jo in prosi, da mu prizanese, pa zastonj. Kaj tedaj stori? — Vda se terdoserčnici na videz. „Le počaki malo, je djal, da te pogostim, potlej pa pojdeva.“ Smert se ne brani. Pelje jo v konobo, pokaže ji največi sod vina in veli, da pije, kolikor hoče. Ne da si smert dvakrat veleti. Kar nagne in prazen je sod. Pelje jo k drugemu, spraznila ga je, kakor bi kviško pogledal. Potem gresta še k tretjemu. Tudi ta je bil kmalo prazen, samo da vpijanila se je bila. Bogatinu je bilo to prav po všeči, zakaj to je nameraval, da bi jo lože vkanil. Bacne jo v prazni sod in zatvori, da pijana sirota ni mogla nikjer vën. Čez kaj časa se strezi, in ko vidi, da je v ječi, da jo je bogatin vkanil, jame tožiti in jadikovati. Rada bi iz soda, pa ne more. Prosi in prosi, pa bogatina ne more preprostiti. Imel je zaperto celih sedem let.

Med tem ni nihče umerl. Svet se je pomnožil in pohudobil, da je bila groza. Bogu se to milo stori. Pošlje toraj angelja na zemljo k bogatinu, da smert izpusti iz zapora. A tudi angelju se ustavlja. „Ne izpustim je gerduhinje, je djal, dokler mi za terdno in pošteno ne obljubi, da je ne bo nikdar več po mé.“ In morala mu je obljubiti, da ga ne bo nikoli več nadlegovala.

Zdaj pa je tem bolj divjala. Hotla je nadomestiti, kar je zamudila v sedmih letih. Nastala je kuga, nastale so druge bolezni, za kterimi je pomerlo brez števila ljudi. Cepali so kakor muhe v jeseni, ko jih merzlota omamlja. Vse je tugovalo, le bogatin je bil vesel. Zdrav kot riba v vodi, tica pod nebom je živel v lepem blagostanji brez vseh skerbi. Pa kaj! ker mu ni bilo moč vedno mlademu ostati. Postaral se je. Sive starosti ves polomljen bil je nadležen družim in samemu sebi; rad bi bil umerl, pa ni mogel. Smerti ni bilo po-nj. Šel je je križem svet iskat. Išče je še dandanašnji povsod po svetu, pa je ne more najti nikoli nikjer. Vedno se mu umiče. Našel je bo, pravijo, pa še ne kmali; in kedar jo bo dobil, ne bo dolgo več, da bo sodni dan.

Zap. L. Podgoriški.

Štajerska narodna pesem.

Vün od morja bela zorja
Po vsem sveti svetla je.
Mi smo štirje ko pastirje
Jezusa smo čuvali.
Tam na strani gor na slami
Jezus nam povit leži.
Sveti Jožek stari možek

Lepo belo brado 'ma.
Z bradoj giblje, z nogoj ziblje
Smilenega Jezusa.
Vzemi z mošnje vün tri groše,
Jaz ti celi tolar dam.
Vzemi z pešice tri šestice,
Jaz bom tudi k ofri šla. Zap. A.P.

Legenda od sv. Urbana.

Matere mi ne žalujte,
Ker vaši fantje grejo v žold,
Tudi mi več ne cagujte,
Saj boste potroštane.

Sveti Urban je ovčice pasel,
Lepo je žvižgal, še lepši je pel;
Sveti Urban je zapustil ovčice!
Podal se je v soldaški stan.

Kar so njemu za pago dali,
Je vse tim bozim podajal;
Njemu se je pergodilo,
Da je on, oj smert storil.

Če je rojen, če je kerščen,
Če je on, oj smert storil? —
Pod tim kraljem Benečanom
V černo zemlju pokopan.

Na njegovem grobu rase trav'ca,
Lepa trav'ca zelena,
Če b'la zvečer pokošena,
Drugi dan še lepši b'la.

Vsaki človek, ki je mimo pasal:
Tole noter je en svetnik.
So ga gori odkopali
Svetega Urbana grob.

Druzega nisu noter najšli
Ko 'no pismo zapisano.
Druzega ni bilo 'pisano,
Ko da je ležal tri sto let.

Da lih je ležal tri sto let,
Je vender frišen ino lep.
Zap. v Gargarju M. Ternovec.

Narodna Grahovska.

Slišal sem eno pismo brati,
Da bomo mogli biti soldati,
Bodi si ubožec al bogat',
Saj boš mogel biti soldat.
Po vsih boških se skrivajo,
Po vsih hribih se vgibajo,
Pa le v roke pridejo,
Pa na vojsko pojdejo.
Jest se pa ne bom več skrival,
Se bom zapisal v žolnirski stan,
Ki ga je zvolil Jezus sam.
Puška bo moja težava,
Sablja bo moja oprava;
Tajista meni svetila bo,
Mojo kri prelila bo.
Eno pismo bi tel pisati,
Ko bi ga mel po kom poslati
Oču ino materi
In moji ljubi sestrici.
Tič'ca je priletela

Nad kosarno je obsedela:
Piši pismo, mlad' soldat,
Pa daj ga meni naprej poslat'
Oču ino materi
In tvoji ljubi sestrici.
Oče mi to pismo bere,
Mati se milo jokajo:
„Kol'kokrat sem gori vstala,
„Da sem njega prikladala,
„Zdaj pa gre od mene preč,
„Da ga ne bom vid'la več.
„Še eno mašo čem plačati,
„Pri materi Božji se mora brati;
„Mašnik bo to mašo bral,
„Moj sin bo pa na vahti stal.“
To vem, kje sem rojen bil,
Al to ne vem, kje bom smert storil
Ali na polji, ali na cesti,
Bog ve, na katerem mesti.

Zap. A. Č—v.

Narodne zagonetke.

1. Se leska, kot deska, travo pase, krava ni. Kaj je to? — Kosa.
2. Kaj imajo ljudje, da Bog nima? — Gospodarja.
3. Les pa les, platno vmes, žive race, lesen kljun. Kaj je to?
— Miza, žlice, pert in gost.
4. Kaj ima dušo in telo, pa vendar ne živi? — Lampa.
5. Kdo ima šest nog, pa po glavi hodi? — Uš.
6. Kdo čez steno soli prosi? — Jajce.
7. Če me s koli mlatijo, ali s sabljami sekajo, se ne jokam, če me pa le majhen otrok v roke prime in stisne, se koj jokam. Kdo sem? — Led.
8. Koliko vaga polna luna? — 1 funt; kajti 4 fertale ali četertine ima.
9. Za kaj hudobneža obesijo? — Za vrat.
10. Kaj je naj teže? — Ogenj, ki ga nobeden deržati ne more.
11. Imaš pajdaša, ki te čakati noče, če počivaš? Kaj je to? — Žepna ura.
12. Če me sonce obsije, veliko vem, drugači pa nič. Ka je to? — Sončna ura.
13. Če sem nag, se me nihče ne boji; ali vse pred mano beži, če se oblečem. Kdo sem? — Puška prazna in nabasana.
14. Kdo je človek, pa tudi ni? — Mertvec.
15. Kaj vsak dan rabi, samo en dan v letu ne? — Zvon na veliki petek.
16. Ktera žival je najbolj domača? — Muha.

Zap. L. Tomšič.

Kratkočasnica.

Neki Kočevar, ki se je učil po naše iz slovnice, priteče z ulic med svoje slovenske tovarše in zakriči: Jaz sem pa videl na ulicah „velik pes“, ki ondi leži. — „Velikega psa“, — popravijo berž so-učenci, ki jih je silil smeh. — On se pa odreže: Saj ni bil živ, saj je bil mertev.

Besednik.

Iz Ljubljane 16. sveč. — ✂ Dobro srečo, premili „slov. Glasnik!“ Z veliko radostjo smo te prejeli letos že dvakrat, ko si v prijetni obliki in z lepo, bogato hrano čez visoki Ljubelj priromal v belo Ljubljano, ktera ima biti središče slovenskemu svetu. Naj ti nekoliko popišem, kaj dela pri nas slovenščina, saj vem, da ti je ta prelubeznjiva hčerka naj bolj pri srcu, kajti za njo se trudiš leto in dan iz same gole ljubezni. Na slovenskem polji se razvija pri nas čedalje lepše življenje. Veseliti se mora domoljuben človek, ko sliši sladke domače glasove iz ust omikane gospôde po mestu; radost ga mora prešiniti, ko pride k veselemu društvu, kjer se čuje gladka slovenska beseda. K temu je pa že dokaj pripomogla ljubljanska „čitavnica“, ktera je v dosedanjih svojih „besedah“ v občno zadovoljnost meščanom našim pokazala, da se dá tudi v slovenskem jeziku dobrovoljnim in srčno veselim biti. V zadnji besedi 2. svečana se je v njej obhajal god našega Vodnika, kterega je poslavila tudi slavna Slovanka, gospodična L. Zadro bilk-ova. Radosti je igralo srce vsem pričujočim, ko je še celó mlada umetnica pri glasoviru sedeča tako zlahkoma, pa vendar tako genialno igrala, da je bilo strmeti. Dosti je znano njeno ime, saj si je z obilno bistroumnostjo pridobila že mnogo mnogo slave po širocem svetu. Ponosni smemo biti Slovani, ker nam dela toliko čast; Bog nam jo ohrani še mnogo, premnogo let! Pa gospodična Zadrobilkova, ktera je tudi v petek potem igrala pri koncertu, in je v nedeljo v veliko si slavo dala sama svoj koncert, tudi spričuje, kako bistre glave so med Slovani. Ali jih morebiti samo nam Slovincem manjka? Bog obvaruj! dobrotljivi stvarnik nas je bogato obdaril z dušnimi zmožnostmi; dokaz temu dajajo mnoge slavne imena na znanstvenem polji. Čudno je tedaj, da naši protivniki mislijo, da nam je pot do domače omike zaprta, da, če imamo sposobnost za-njo, dosežemo je le po tujem kopitu. To krivo misel je zasejala dolgoletna napčna navada, ktera se je silno globoko vkoreninila. Pa kakor se stoletno drevo podere, njegove korenine sčasom strohné; tako si opomore s časom tudi naša reč, opusti krivo ravnanje, in sladka nada nas navdaja, da se nam bo odpirala če dalje milša prihodnost. Zdaj pa še vedno živé med nami ljudje, in tacih je mnogo, katerim je hvalno početje Slovencev neumnož. Pravične zahteve so jim prenapetost, in mila slovenska beseda jim je — horribile dictu — neotesanost in sirovost! Beli Ljubljani ne manjka enacih omikancev. Imamo nekaj slovečih Izengrimov, Bajzelov in družih kršeljev, kateri si mnogo prizadevajo, da kolikor morejo laži raztresajo med svet, češ, kako hudobni in zaničljivi smo. Kar koli počenja Slovenec, hočejo počrniti,

ogrditi in ognjusiti kakor si bodi. Na misel mi hodijo tiste harpije, o kterih pripoveduje Virgil, da so Aeneja nadlegovale na potovanji, ker so mu vsako jed oskrunile z neznansko smrdljivo nesnago, če se je s tim bolj skrival in varoval.

Upati pa je, da pridejo srečniši časi; upati je, da bodo tudi nemškutarji jeli spoznavati in priznavati opravičenih naših tirjav, kterih priznavajo zdaj že vsi poštene Nemci, kterim kaj velja narodnost in tolikanj poveličevana ravnopravnost. Moram pa še opomniti, da napačno nas umejo tisti, kteri mislijo, da hočemo nemščino med sabo naravnost zatreti. To ni res! Mi ljubimo in čislamo nemški jezik, ljubimo nemški narod, njegovo slovstvo! Kdo bi rajše ko mi, da bi se vsi narodi med sabo ljubili brez vsega krega in prepira, in ako bi bilo pri vseh toliko potrpljenja in pohlevnosti ter pravičnosti, kakor bi Slovencih, malo bi bilo kavsanja zastran narodnosti. Tistim pa, kterim se barbarstvo našega jezika dozdevlje tako velikansko, da se posmehujejo našim trudom, češ, da so prazna slama brez zrnja, naj opomnimō, da tudi Nemci so imeli čase, o kterih je slaven njih vladar rekel, da nemški jezik ni za drugo, kakor da se v njem konji bistahorijo. Ali je mar zdaj tudi tako? — Ne zatirajte tedaj v nas blagega upanja, da za jasno zarjo slovenskega jutra prisije kdaj zlato solnce in razsvetli prerojene naše pokrajne!

Toliko za danes, dragi „Glasnik“! prihodnjič spet dalje, če ti bo všeč. *) Z Bogom!

V Trstu 18. februarja 1862. — C. — Malo tako veselih večerov smo doživeli še Slovani na Adrii, kakor je bil večer 14. t. m. Ta dan smo stopili tukajšni Slovani prvič očitno pred občinstvo in pokazali drugim tukaj prebivajočim narodom, da se našej umetnosti ni treba skrivati, da nismo tako zanemarjeni, kakor trobijo nekteri naši sovražniki. Napravila je naša Čitavnica javno besedo in najela za ta večer Mauronerjevo dvorano ter povabila vse prve osebe, umetnike, pisatelje itd. na besedo. Sošlo se je nad 800 poslušavcev, da je bila dvorana čisto polna. Med njimi smo videli deželnega poglavarja, obilo prvih oseb našega mesta, najviših civilnih in vojaških oblastnikov. Razun domačih umetnikov se je vdeležila besede slavna umetnica Ljudmila Zadrobilkova in dva ljubljanska pevca, ki sta nalašč za to iz Ljubljane prišla. Pevci so se tako vrlo obnašali, da ploskanje, slava- in živio-klici niso hoteli vtihniti. Naš vrli Čeh, pevcem učitelj, gospod Lego, pel je tako krepko, priserčno in milo česki solo: „Kdē vlast je ma?“ da se je poslušavcu srce topilo. Ljubljanska pevca sta z izvrstnim glasom mnogo pri besedi pripomogla, slava jima! Kaj pa Zadrobilkova! Pričakovali smo mnogo od umetnice, ktere slavi ves omikani svet, ali prekosila je vse naše pričakovanje! Taka slava jej je donela, da kaj tacega še ne vem. Vsi talijanski časniki so dostojno hvalili našo be-

*) Prosimo.

sedo, le „Triester Ztg.“ je molčala; to pa nam je tudi prav; Bog vari, da bi pri njej hvale iskali!

Po besedi smo se zbrali Slovani vsih plemen k večerji, bili židane volje in napivali zdravice vsem možem, ki se trudijo za dom in narod.

† **Z Dunaja** mesca svečana. — Vsi Slovenci se močno veselē, ker je bil dr. Miklošić za drž. svetovavca v gosposko hišo izvoljen. Gotovo je to dobro znamenje in kakšno počastenje zanj in za Slovence sploh, ker je on edini med vsemi vseučilišnimi profesorji to čast dosegel. Bog ga nam ohrani in slavl. vedi! — 19. t. m. smo pokopali nadepolnega slov. mladenča, Matija Kožarja, rojenega Krajnca in zdaj modroslovca, ki je po dolgem bolehanju za jetiko v zgornjem Doblju (Oberdöbling) blizu Dunaja v Frommerjevi bolnišnici umerl in tudi na tamošnjem pokopališču pokopan bil. Snidilo se je bilo mnogo Slovincov, ki so ga tudi k pogrebu nesli, in lepo prijateljsko in domovinsko dolžnost spolnili. Bil pa je ranjki prebrisane glave in v slavjanskih jezikih izurjen. Naj v miru počiva!

Povabilo na naročbo slovenskih pesem.

Bratje slovenski! Čas nam je prizoril enako krasnemu spomladanskemu jutru, da se razlegajo naše mile domače pesmi po vseh krajinah slovenske zemlje. Še ptujec občudovaje posluša glasove slovenskega petja. In kdo bi tudi neobčutljivo zaperal svoje serce petju, čigar glasovi segajo tako globoko v osodo narodnega življenja! Kdo ne bo s pevcom tacih glasov sočutno tožil, zdihoval, molil ali pa v radosti se topil, saj so glasovi, kakoršne mu je mati že precej na njegovi zibeli pevala! Komu ne bo s takim pevcom vred serce gorelo, kedar v svoji gorečnosti za blagor domovine v svoji junaški zavesti germi junaške pa mile glasove, kakor so njegovemu narodu lastni, da se stresajo serca v persih poslušavcov.

Zložil sem tudi jaz nekoliko napevov, ktere položim na oltar slovenski domovini, ako ji bodo všeč. Namenil sem se namreč izdati nekoliko napevov za samospjev in glasovir in za čveterospjev. Pesmi te bojo obsegale kakih 18 do 20 strani velike oblike. Da bo tudi zunanja oprava pesem čedna, poskerbelo se je že za vrezovavca v Beču, kateri bo glaske napevov prav čedno vrezal. Prosim toraj lepo vse rodoljube in prijatle domačega petja, naj me blagovolijo obilno podperati s tem, da mi po svojih krajih naberejo naročnikov in mi njih imena saj do konca mesca sušca z napisom: Franc Gerbic, učitelj v Ternovem (Post Illirisch-Feistritz) naznanijo. *) Cena napevom bo za naročnike 1 gld. n. d. Denar se bo prejemal, kadar se bojo napevi razpošiljali, na pošti

*) Naj se oglasi iz vseh strani naše domovine dosti naročnikov; iz serca rado bo nabiralo naročnike tudi vredništvo „slov. Glasnika“.

s privzetjem (Postnachnahme), ali pa, kakor mi kdo v svojem naročilnem listu naznani. Na 10 naročenih zvezkov se bo poslal nabiravcom 1 zvezek po verhu. Z Bogom!

V Ternovem 20. svečana 1862.

Franc Gerbic,
učitelj.

Naznanilo zastran razpisanih daril.

Vsled razpisanega darila za najboljšo zgodovinsko pripoved je bilo troje pripovedek poslanih; razpisano darilo se vendar po enoglasni razsodbi vseh treh gg. razsojevalcev ni moglo nobeni pripovedki v predloženi obliki prisoditi: eni manjka potrebna pravilnost v besedi in razsnovi, drugi zveza in edinost, tretji mikavnost in verjetnost. Zato se omenjeno darilo (38 gld.) s tem dostavkom na novo razpisuje, da se podeli mesca decembra t. l. tisti zgodovinski ali na ljudski pravljici osnovani, v letašnjem tečaju natisnjeni izvirni pripovedki, ki jo čast. gg. razsojevalci med letos tiskanimi za najboljšo spoznajo.

Darilo (20 gld.) za najboljšo potopisno čertico se po razsodbi gg. razsojevalcev tudi ni moglo podeliti (poslan je bil eden potopisen sostavek); v kratkem se na novo razpiše še z drugim darilom vred za nezgodovinsko pripovedko. Vredništvo.

Imenik častitih g. g. naročnikov.

Za celo leto so plačali: 61. Dr. J. Hladnik, c. k. svetovavec dež. sodnije v Ljubljani. 62. Kramberger Fel., korar v Voravi. 63. Svetličič Fr., fajmošter v Sorici. 64. Čolnik Dom., posestnik na Dervanji. 65. Stermšek Franc, učenik v Kozjem. 66. O. Ljud. Bilc, svešč. kapucinsk. reda na Reci. 67. Klavžar Franc, kaplan na Remšniku. 68. Teran Franc, kaplan na Munah. 69. Ferenc Jož., kapl. v št. Janžu. 70. Trampuš Janez, kaplan pri sv. Antonu. 71. Petan Fr., kaplan pri sv. Jakopu. 72. Močnik Anton, gimn. učenec v novem mestu. 73. Dr. Vogrin Lovre, kanonik v Mariboru. 74. Krušič Ivan, gimn. učitelj in katehet v Celji. 75. Sohler Jož., mestni kapl. v Celju. 76. Janežič Fr., katehet v Celju. 77. Rabič Simon, kaplan v Predvoru. 78. Kunšič Ant., učitelj v Predvoru. 79. Dr. Vojska Andr., c. k. kom. svetovavec v Ljubljani. 80. Repič Fr., kaplan v Sušnjevi. 81. Švarc Fr., kapl. v Artičah. 82. Dr. Muršec Jož., učitelj in katehet v Gradcu. 83. Dr. Razlag Radosl. v Gradcu. 84. Kolednik Jakop, kaplan pri sv. Andreju. 85. Rozman Jož., duh. pri sv. Antonu v Terstu. 86. Lilek Jan., kapl. v nemšk. Podčeterkn. 87. Pušl Anton, šolski vodja v Belaku. 88. Lesjak Bal., mestni kaplan v Belaku. 89. Katarina Florian v Kranju. 90. Švab Miha, korar v Terstu. (Dalje.)

Listnica.

G. O. G. P. Nič ne dé; g. J. G. Prihodnjič; dans ni bilo mogoče, ker je prepozno došel, da bi se mu bil potrební prostor odmélil; g. J. N—i v B. nič ne vemo o imenovanem delu; g. J. B. Ravno kar smo prejeli; porabiti smo mogli dans samo konec zanimivega dopisa. — Proti sredi t. m. izide 3. vezek (perve verste drugi snopič) „Cvetja iz dom. in tuj. log“, ki obsega nadaljevanje „Viljema Tella“; 2. vezek (druge verste prvi snopič) izide pa perve dni mesca aprila; rokopis je sicer gotov, samo zavoljo nekoliko poprav v rokopisu moral se je 3. vezek pred v natis dati. — Za nove naročnike imamo še pripravljeno nekoliko iztisov „slov. Glasnika“.

Natisnil Janez Leon v Celovcu.